

Π Α Ν Δ Ω Ρ Α .

15 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ, 1867.

ΤΟΜΟΣ ΙΗ΄.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 420.

Π Ε Ρ Ι

ΚΑΤΑΓΡΑΦΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΜΕΤΡΗΣΕΩΣ

Τ Ω Ν

ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΠΛΟΙΩΝ

ΠΑΡΑ ΤΟΙΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΙΣ.

Ἐκ τῶν παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξίου Α΄ τοῦ Κομνηνοῦ, τοῦ καὶ κτίτορος τῆς ἐν Πάτρῳ σεβασμίας μονῆς τοῦ Εὐαγγελιστοῦ καὶ Θεολόγου Ἰωάννου, πρυτανευθέντων αὐτῇ προνομίων, ἦν καὶ τὸ ἔχειν αὐτὴν πλοῖον ἰδιόκτητον χωρήσεως μοδίων θαλασσιῶν πεντακοσίων, ὀλίγω πλέον ἢ ἔλασσον, ὡς ἂν δι' αὐτοῦ τὰ χρειώδη τοῖς μοναχοῖς διακομίζηται ὁ τῆς ὁσίας λήξεως ἰδρυτῆς αὐτῆς Χριστόδουλος ὁ Ἀκτρηνός. Περὶ τοῦ τοιοῦτου δὲ πλοίου ἐντέλλεται ὁ αὐτοκράτωρ ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 10 (τῆς δ' ἐμῆς ἀνεκδότου συλλογῆς ΙΒ΄) χρυσοβούλλῳ αὐτοῦ λόγῳ ἐκδεδομένῳ κατὰ τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1075 († 1088): «Καὶ ἔσται ἀεὶ κατευμεγεθοῦν τὸ τοιοῦτον πλοῖον, καὶ οἱ τούτῳ ἐμπλείοντες, παρτὸς τοῦ ἐπηρεαστικῶς ἐπεμβαίροντος· καὶ οὔτε ἀργαρεία καθυποβληθήσεται, οὔτε πρὸς μετακομιδὴν τιῶν χρειωδῶν, καὶ αὐτῇ τῇ βασιλείᾳ μου ἀναγ-

καιοτάτων, ἀποσταλήσεται, ἢ ἐμβλήσει κόκκον, ἢ συνωνῆς, ἢ στραβοξυλῆς, ἢ χόρτου εισαγωγῆ, ἢ ἄλλῃ τιῇ λειτουργίᾳ ἀναγκαιοτάτῃ βαρυνθήσεται· ἀλλ' ἐλεύθερον πάντοτε διατηρηθήσεται, καὶ συνελόντα γάται, παρτὸς τοῦ ἐπηρεάζοντος, καὶ πάσης ἐπηρείας καὶ κακώσεως, γυν τε οὖσης καὶ ἐς ὕστερον ἐπιροηθησομένης, ὑπέρτερον τὸ τοιοῦτον πλοῖον διαμείνῃ εἰς τὸ διηλεκές· καὶ ἀποκλεύσει διὰ παρτὸς ἔπον δὴ καὶ ὅποτε βούλεται, εἰς τὰ τῆς ἐφῶς ἅπαντα μέρη καὶ τὰ ἐσπέρια, ἔτι δὲ καὶ εἰς τὰς ἀπανταχοῦ γῆσους· καὶ ὑπ' οὐδενὸς τῶν ἀπάντων οὔτε κωλυθήσεται συνόλω, ἢ κατὰ τι ἀγγαρευθήσεται, ἢ ἄλλως ἐπηρεασθήσεται. Καὶ αὐτοὶ γὰρ οἱ κατὰ χώραν δοῦκες, κατεπάνω, καὶ στρατηγοὶ, καὶ οἱ τούτοις ἀντιπροσωποῦντες, ἢ τοποτηρηταὶ καὶ τουρμαρχαί, ἢ ἕτερός τις δουλείαν οἰανδήτινα μεταχειριζόμενος, ἐν οἷς ἂν καὶ ἀποκλεύσειε μέρεσι τὸ διαληφθὲν πλοῖον, οὐ πρὸς ἐπηρείαν καὶ κάκωσιν τούτῳ καὶ τοῖς αὐτῷ ἐμπλείουσιν ἀναγαρήσονται, ἢ ἐξορίστους ἐν αὐτῷ ἐμβάλλωσιν, ἢ τὸ σύνολον ἐπηρεάσουσι· μᾶλλον μὲν οὖν καὶ παρτοίως τούτου κατὰ τὸ δυνατόν ἀρθέσονται, καὶ συλλήπτορες ἀντ' ἐπηρεαστῶν, ἐφ' οἷς ἄρα καὶ χρείαν αὐτῶν σχολή, γαρήσονται· ὑφορωμένον τοῦ κατατολήσοτος ἀθετῆσαι τι τῶν ἐνταῦθα διελημμένῳ τῇν τε ἐκ τῆς βασι-

λείας μου σφοδρὰν επισπάσασθαι ἀγανάκτησιν, καὶ τὴν τοῦ ἴσως ἐκείθεν ἀφαιρεθησομένου εἰς τὸ τετραπλάσιον ἀντιστροφήν.»

Ἐξῆς δ' ὁ διεγγονος αὐτοῦ Ἰσαάκιος ὁ Ἄγγελος, ἐπεπλάτυνε τὸ τῆς μονῆς προνόμιον μέχρι τριῶν πλοίων, χωρήσεως ἐν συνόλῳ μωδίων χιλιάδος μιᾶς πρὸς τῆ ἡμισείᾳ, ἐκδούς ἐπὶ τούτῳ καὶ τὸν ὑπ' ἀριθ. 20 (12' τῆς ἐμῆς συλλογῆς) χρυσοβούλλον αὐτοῦ Λόγον κατὰ τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1575' ἔτους († 1186), δι' οὗ ἐγκυλεύεται: «ἐξκουσσεύσασθαι τὰ τοιαῦτα πλοῖα καὶ ἀπὸ τοῦ κεφαλαίου τῆς δεκατείας, εἴτουν κομμερκίου, ἐπὶ τε τῶν οἰαρίων καὶ παρτὸς ἐτέρου εἴδους καὶ πράγματος.» Ὡς αὐτῶς δὲ καὶ ὁ τοῦτον διαδεξάμενος ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἀλέξιος ὁ Γ', ἐπεκύρωσε τοῦτ' αὐτὸ τὸ προνόμιον, πλὴν ἐφ' ἐνὶ καὶ μόνῳ πλοίῳ, διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 24 (Κ' τῆς ἐμῆς συλλογῆς) χρυσοβούλλου Λόγου αὐτοῦ ἐκδομένου κατὰ τὸν Νοέμβριον τοῦ 1575' († 1197).

Τῶν χρυσοβούλλων οὖν τούτων οἰοῖται ἐπακολούθημα εἶναι αἱ ἐξῆς δημοσιευόμεναι τρεῖς ἀνέκδοτοι πράξεις (ἀριθ. 55, 69, καὶ 70 τῶν πολιτικῶν τῆς μονῆς ἐγγράφων) τοῦ ἐν τῇ βασιλίδι πόλει σεκρέτου τῆς θαλάσσης (= ὑπουργείου τοῦ ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ), τὰ μόνον τοιοῦτου εἴδους σωζόμενα ἐν τῷ τῆς μονῆς ἀρχαίῳ ἐγγράφῳ· ἐξ ὧν τρία τινὰ μανθάνομεν· α') ὅτι τὰ ἐμπορικὰ πλοῖα κατεγράφοντο παρὰ τῶν οἰκειῶν ἀρχῶν ἐν τοῖς δημοσιακοῖς κώδικι· β') ὅτι κατεμετρεῖτο ἡ χωρήσις αὐτῶν (ἢν χωρητικότητα κακοζήλως ἄμα καὶ ξενοτρόπως εἶπον οἱ καθ' ἡμᾶς νομοθέται) παρ' αὐτοῦ τοῦ τῆς θαλάσσης σεκρέτου, πρὸς τὸ ἐπιβάλλεσθαι αὐτοῖς ἀναλόγως τὴν ἔκτισιν τῶν νενομισμένων τελῶν· γ') ὅτι ἐκ τοῦ ὅλου τῆς χωρήσεως ἀριθμοῦ ἐγένετο συνήθως ὑφαίρεσις δέκα τοῖς ἑκατὸν ὑπὲρ τοῦ κεκτημένου τὸ πλοῖον, δηλονότι πρὸς ἐλάττωσιν τῶν τελῶν. Καὶ συνάγεται ἄρα, ὅτι τὸ καταγράφεσθαι ἐν ἰδίῳ βιβλίῳ τὰ πλοῖα καὶ τὴν χωρήσιν αὐτῶν καταμετρεῖσθαι, οὐκ ἔστι τῶν νεωτέρων χρόνων ἐπινοήμα, ἀλλ' ἀπ' αὐτῶν τῶν παλαιῶν βυζαντινῶν ἀρξάμενον φαίνεται. Τῶν δὲ τριῶν αὐτῶν ὑπουργικῶν πράξεων αἱ μὲν ὑπ' ἀριθ. 55 καὶ 70 εἰσὶν αὐτὰ τὰ ἀρχέτυπα, ἡ δ' ὑπ' ἀριθ. 69 ἐστὶν ἐν ἀντιγράφῳ συγχρόνῳ, ὡς ὁ τῆς γραφῆς ἐμφαίνει χαρακτήρ.

Καὶ ἄλλοι δὲ ὀρισμοὶ τῶν νεωτέρων βασιλέων περὶ τῶν πλοίων τῆς μονῆς σώζονται ἐν τῷ ἀρχαίῳ αὐτῆς. Πλοῖα δ' ἐκείνητο ἡ μονὴ μέχρι τῆς πρώτης δεκαετηρίδος τοῦ καθ' ἡμᾶς αἰῶνος· νῦν δ' οὐδὲ ἐν ἔχει.

Ἐκ Πάτμου, 28 Ἰουνίου 1867.

I. ΣΑΚΚΕΛΙΩΝ.

A.

Ἡ ἐν τῇ νήσῳ Πάτμῳ διακειμένη σεβασμὶα μονὴ τοῦ ἐν ἀποστόλοις ἡγαπημένου· καὶ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου ἔχουσα διὰ θείων καὶ βασιλικῶν προσκυνητῶν χρυσοβούλλων ἐξουσίαν¹ πλοίων ἰδιοκτῆτων χωρήσεως χιλιάδων δύο, μικρόν τι πλέον ἢ ἔλασσον, ὀφειλόντων διαπλωτίζεσθαι ἐν πάσῃσι ταῖς κατὰ τε ἀνατολὴν καὶ δύσιν παραλίαις χώραις τῆς Ῥωμανίας, καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς νήσοις· ἐν δὲ τῇ βασιλευσίᾳ τῶν πόλεων καταίρειν ἅπαξ τοῦ ἐναυτοῦ, καὶ ἐπαπολαύειν πάσης καὶ παντοίας ἐξουσίας, ἀπὸ τε δόσεως ἀντιναύλου², δεκατείας οἰναρίων³, κομμερκίου⁴ πικτὸς εἴδους, ἄνευ τῶν κεκωλυμένων, καὶ ἐτέρως οἰκισθῆναι ἐπιχειρίας καὶ συζητήσεως, καθὼς πλατύτερον τὰ περὶ τῆς τοιαύτης ἐξουσίας προσόντα τῇ μονῇ χρυσοβούλλα παριστώσιν, ἔφθασεν ἐπικτήσασθαι κατὰ διαφόρους καιροὺς πλοῖα ἰδιόκτητα, ὅσα δῆτα καὶ ἐπεκτῆσασθαι, ἐξαμωθέντα⁵ καὶ παραδοθέντα παρὰ τοῦ καθ' ἡμᾶς σεκρέτου⁶.

Ὅτι δὲ τὰ μὲν τούτων κατάβρωμα τῇ θαλάσῃ γέγονασι, τὰ δὲ καὶ ἀλλοτρόπως ἀπώλλοντο (sic), καθὼς τοῦτο παρὰ τοῦ τιμωτάτου καθηγουμένου κυροῦ Ἀρτενίου καὶ τῶν μοναχῶν τῆς τοιαύτης μο-

¹) Ἐλευθερίαν, ἀτέλειαν. Ὅρα δὲ τὰ πλατύτερον περὶ τῆς λέξεως σημειωθέντα μοι ἐν τῇ Πανδώρα [τόμ. ΙΓ', σελ. 50].

²) Φέρος ἦν τὸ ἀντιναύλον παρὰ τῶν ναυτιλλομένων τελούμενος, ὑπ' Ἀλεξίου τοῦ Γ' ἐπιβλήθεις, ὡς φησὶ Νικήτας ὁ Χωνειάτης [εἰς Ἀλέξ., σελ. 639. Bonn.]. Ἀλλ' ὡς ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 15 χρυσοβούλλου Ἰωάννου τοῦ Κομνηνοῦ δείκνυται, πολλῶν πρὸς τοῦτου ὁ τοιοῦτος εἰσπράττετο φέρος· πλὴν εἰ μὴ τις ἐκεῖνο εἶποι, ἔτι καταργημένον ὄντα ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ ἀνευώσατο ὁ Ἀλέξιος αὐτίς.

³) Περὶ τοῦ ὑποκοριστικοῦ τούτου τύπου ἐπιβίη τὰς τοῦ ἀειμνήστου Κοραῖ σημειώσεις εἰς τὸ Ἀριανῶν Ἐγχειρίδιον Ἐπικτήτου [XII. § 2.]. Ἀλλὰ καὶ οἱ Βυζαντινοὶ κέχρηται τῇ λέξει, οἶον: «Καὶ ἐπέμψθησαν αὐτῶ ἀπὸ τῆς πόλεως βρωσιμὰ τινὰ καὶ οἰνάριον· [Χρον. Ἀλεξανδρ. εἰς Ἡράκλ. σελ. 904.]. Καὶ: «Σημειώσιν οὖν τὸν κανὼνα διὰ τοὺς ἱερομένους, ἐμπορευομένους οἰνάριον, καὶ βαλανεῖα πακτεύοντα» [Βασιλ. Ἑρμην. εἰς καν. III' τῆς Α' Συν.].

⁴) Ἀπὸ τοῦ λατίν. Commercium, ἔπερ εἰσέτι οὐκ ἀπέπτυσσε τῶν ἀγοραίων τὸ ἴδιωμα.

⁵) Τὸν ἰσόχρον ὁ Κοραῖς διορθῶν ἐν τῷ: «Ἐξημεῦσαι (γρ. Ἐξαμεῦσαι), ἀποκινῆσαι,» προσέτιθησι: «Καὶ ἴσως τούτου τοῦ Ἐξαμῶ ὑπῆρχε πῖλαι καὶ συγγενὲς καὶ συνώνυμον ἕτερον καὶ τὸ Ἐξαμῶ, τῇ συζυγίᾳ μόνῃ διαφέρον· ἔθεν ἡ συνήθεια ἐπλασε τὸ Ἐξαμῶν, ἔστιν ἀνατείνω τὴν χεῖρα, καὶ οἶον ἀποκινῶ τοῦ λοιποῦ σώματος» [Σημ. εἰς Ἰσοκρ. μέρ. Β', σελ. 277.]. Οὐκ ἔστι μόνον αὕτη τοῦ Ἐξαμῶ ἡ ὀρθὴ σημασία. Χρητῆται γὰρ τῇ λέξει ἡ συνήθεια εἰς δῆλωσην τοῦ διὰ μέτρον ἔντατος, ἢ καὶ ἐκ παραλληλισμοῦ τῶν σωματῶν, ἐκμετρεῖν· ἔθεν καὶ τὸ κατωτέρω ἀναφερόμενον Ἐξαμῶν, ἔπερ αὐτὸ τε τὸ μέτρον καὶ τὴν ἐκμέτρησην σημαίνει, ὡς καὶ καθ' ἡμᾶς Ἐξαμῶν καὶ Ἐξαμῶν λέγεται. Αἱ δὲ συνθησάται αὐτὰ λέξεις οὐχ εὐρήνται κατακεχωρισμέναι ἐν τῷ τοῦ σοφοῦ λεξικογράφου Βυζαντίου «Λεξικῷ τῆς καθ' ἡμᾶς ἑλλην. διαλέκτου.»

⁶) Ὑπουργείου. Ὅρα δὲ μοι τὰ ἄλλοτε ἐν τῇ Πανδώρα σημειωθέντα περὶ τούτου [τόμ. ΙΓ', σελ. 119].

νῆς, τοῦ τε ἱερομονάχου καὶ οἰκονόμου κυροῦ Ἀντωνίου, τοῦ μοναχοῦ κυροῦ Ἰωαννικίου καὶ τοῦ ναυκλήρου κυροῦ Ἀντωνίου ἐπληροφορήθημεν, ἐπεκτῆσαστο καὶ νῦν ἡ δηλωθεῖσα μονὴ ἕτερον πλοῖον ἰδιόκτητον, καὶ ἐδέησεν ἐξαμωθῆναι τοῦτο, προσῆλθον τῷ καθ' ἡμᾶς σεκρέτῳ ὁ τε ῥηθῆς τιμωτάτος καθηγουμένος καὶ οἱ δηλωθέντες μοναχοὶ, καὶ ἤτήσαντο ἐξαμωθῆναι τοῦτο καὶ παραδοθῆναι αὐτοῖς, κατὰ τὴν τοῦ σεκρέτου συνήθειαν.

Ἡμεῖς οὖν τῇ τούτων αἰτήσῃ προσχόντες, ἐπεὶ τὸ προσιτάμενον ἦν οὐδὲν, διὰ τὸ ἰδιόκτητον εἶναι τὸ τοιοῦτον πλοῖον τῆς διακληθείσης μονῆς, παρεγόμεθα ἐν τῷ αἰγιαλῷ τῷ λεγομένῳ Νεωρίῳ⁷, ἐν ᾧ τοῦτο ἐλλιμενιζόμενον ἦν, καὶ παρόντων ἀπὸ τῶν ἐλαιοπαρέχων⁸ τοῦ καθ' ἡμᾶς σεκρέτου, Ἰωάννου τοῦ Συροπούλου, Βασιλείου τοῦ Ἀρμενοπούλου, Κωνσταντίνου τοῦ Τζίτα, Λέοντος τοῦ Λοῖνου, Παγκάλου τοῦ Τρικλινοῦ καὶ τῶν λοιπῶν, ἀλλὰ δὴ καὶ τοῦ τιμωτάτου καθηγουμένου καὶ τῶν μοναχῶν, τῷ συνήθει ἐξάμῳ τοῦτο καθυπεβάλομεν. Μίτου γὰρ διαταθέντος διὰ χειρῶν τοῦ τε δηλωθέντος Συροπούλου καὶ Ἰωάννου Ἀναγνώστου τοῦ Καματηροῦ⁹, τοῦ ἐνεργούντος τὸ πρωτομκνδατορικὸν δικαίῳ τοῦ πανσεβάστου θείου τοῦ κραταιοῦ καὶ ἀγίου ἡμῶν βασιλέως, καὶ λογοθέτου τοῦ δρόμου κυροῦ Κωνσταντίνου τοῦ Τορνίκη¹⁰, εὗρομεν τὸ μῆκος τούτου ἀπὸ τοῦ καταρτίου καὶ μέχρι τῆς ἐν τῇ πρῶμῃ φρακτῆς, μεθ' ὑπεξαίρεσιν τῆς ἀντλίας, πῆχεων δεκακοκτῶ τὸ πλάτος, κατὰ τὸ μεσαίτατον καὶ μόνον τῆς νῆος, πῆχεων ἑννέα· καὶ τὸ βάθος, κατὰ τὸ αὐτὸ μεσαίτατον, πῆχεων δύο πρὸς τῷ ἡμίσει καὶ τῷ τετάρτῳ· ἀφ' ὧν ὑπεξελόντες ἀπὸ μὲν τοῦ πλάτους πῆχυν ἕνα, ἀπὸ δὲ τοῦ βάθους πῆχεος τὸ τέταρτον, διὰ τὸ μακρότατον εἶναι τὸ πλοῖον καὶ στενοπέμηκες, καὶ ἔχον ἐξ ὀλοκλήρου ἰσότητα, διὰ τὸ τὴν

⁷) Νοεὶ πάντως τὸ ἐν τῷ Κερατίῳ κόλπῳ Νεωρίον, ἀφ' οὗ καὶ παρ' αὐτῷ πύλη τοῦ Νεωρίου ἡ ὠραία (ἀντὶ Νεωρίᾳ) ἐπωνόμαστο (ταυτῶν Μπαγτοῖ—καπουσοῦ.) [Σ. Δ. Βυζαντ. Κωνσταντινουπόλ. τόμ. Α', σελ. 109 καὶ 120].

⁸) Οὐκ οἶδ' αἰ τι περὶ τοῦ τοιοῦτο ὀνόματος, ἔπερ ἀξιώματός τινός ἐστι δῆπου σημαντικόν· καὶ ἴσως εὐρήται ἐν τοῖς Γλωσσασταρίοις, ὧν ἔγωγε ἐνδεὴς εἶμι τὸ νῦν ἔχον.

⁹) Ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους ὑπῆρχαν καὶ δύο πατριάρχει, ὁ δυσκλῆς Βασίλειος Β' (τῷ 1184) καὶ Ἰωάννης ὁ Γ' (τῷ 1199), ἐφ' οὗ καὶ ἡ πόλις δολίως ἐέλω ὑπὸ τῶν ἐκ τῆς δύσεως σταυροφόρων ἐκείνων. Ὅτι δὲ τῶν ἐπιφανῶν ἦν τοῦτο τὸ γένος, δῆλον ἐξ ἐκείνου, ἐτι ἡ βασιλεὺς Εὐφροσύνη τοῦ Ἀλεξίου Γ' ἡ σύζυγος, ἀδελφὴ ἦν Βασιλείου τοῦ Καματηροῦ [Χων. εἰς Ἀλέξ.].

¹⁰) Παλαῖν καὶ ἐπίσημον τῶν Τορνικίων τὸ γένος. Λέων ὁ Τορνίκιος προσῆκε μητρίθεν τῷ τοῦ αυτοκράτορος Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου γένει· τυραννησάμενος δ' αὐτὸν καὶ ἀποστατήσαντα, συλλαβὼν ἐκείνος ἀπαπέφλωσεν [Ζων. Χρον. σελ. 251 Paris.]. Ὅ δὲ Κωνσταντίνος αὐτὸς ἐχρημάτισε καὶ τῆς πόλεως ἔπαρχος ἐπὶ Ἀλεξίου τοῦ Γ' [Χων. εἰς Ἀλέξ.]. Σημειώσεται μοι δὲ καὶ περὶ τῆς σημασίας τοῦ Λ ο γ ο θ ε τ η ς ἐν τῇ Πανδώρα [τόμ. ΙΓ', σελ. 119].

πρῶμῃν καὶ τὴν πρῶραν στενοτέραν εἶναι τῆς μέσης κατὰ τὸ πλάτος· ὡς αὐτῶς καὶ κατὰ τὸ βάθος, διὰ τὸ ὑπερανεστηκυῖαν εἶναι τὴν τούτου χωρήσιν εἰς μωδίους¹¹ θαλασσίους διςχιλίους τριάκοντα τέσσαρας σὺν τῇ τῆς πρῶμῃς χωρήσει, καταλογισθείση μωδίων θαλασσίων ἑκατὸν, καὶ εἰς τὴν τῶν ἐγκοίτων καὶ τῶν σχοινίων ἀπόθεσιν, ὡς τῆς πρῶρας μὴ ἐχούσης οἰκνδήτινα χωρήσιν, διὰ τὸ τὸν ἀρτέμονα τοῦ τοιοῦτου πλοίου ἴστασθαι εἰς τὸ ἄκρον τούτου, ἐαθόντων καὶ τῶν συνήθως ἐωμένων μωδίων δέκα ὑπὲρ ἑκάστης ἑκατοστῆς.

Οὕτω τοίνυν τοῦ τοιοῦτου ἐξάμου παρ' ἡμῶν γεγονότος, παρεδόθη τὸ δηλωθὲν πλοῖον τῇ πολλάκις ῥηθείσῃ μονῇ, ὀφείλον ἐξκουσσεύεσθαι κατὰ τὴν περιλήψιν καὶ δύνανμιν τῶν προσόντων αὐτῇ θείων καὶ βασιλικῶν προσκυνητῶν χρυσοβούλλων. Εἴπερ μέντοι μετασκευασθὲν τὸ τοιοῦτον πλοῖον ἐρῦστερον, εὐρεθῆ χωρήσεως πλείονος, οὐ κατὰ τι ἔνεκεν τούτου εὐθυνησόμεθα †

Μηνὶ Δεκεμβρίῳ, ἰνδικτιῶνος ζ'. 12

- † Ὁ βασιλικὸς νοτάριος¹² τοῦ σεκρέτου τῆς θαλάσσης Γεώργιος ὁ Τζίτας †
- † Ὁ βασιλικὸς νοτάριος τοῦ σεκρέτου τῆς θαλάσσης Κωνσταντίνος σεβαστὸς ὁ Σχοινῆς †
- † Ὁ βασιλικὸς νοτάριος τοῦ σεκρέτου τῆς θαλάσσης Ἰωάννης σεβαστὸς ὁ Σγουρός †
- † Ὁ βασιλικὸς νοτάριος τοῦ σεκρέτου τῆς θαλάσσης Ἰωάννης ὁ Ματζούκης †
- † Ὁ βασιλικὸς νοτάριος τοῦ σεκρέτου τῆς θαλάσσης Θεόδωρος ὁ Μαδαρίτης †
- † Ὁ βασιλικὸς νοτάριος τοῦ αὐτοῦ σεκρέτου Νικηφόρος ὁ Πεπαγωμένος †
- † Ὁ βασιλικὸς νοτάριος τοῦ σεκρέτου τῆς θαλάσσης Θεοχάριστος ὁ Εἰρηνικός¹⁴ †

¹¹) Ὡς ἑλληνικῶν ἐσημειώσατο τὴν λέξιν ὁ Κοραῖς, «ἀλλὰ διαταζομένην (κατὰ τὸν Οὐόσιον) ἀν ἐπλάσθη ἀπὸ τὸ Modius ῥωμ. ἢ ἀπὸ τὸ ἔερ. Middā, τὸ σημαῖνον μέτρον» [Ἄτακτ. τόμ. Ε', σελ. 209.]. Ὅπως ποτ' ἂν ἔχη, ἡ λέξις σώζεται ἐτι καὶ νῦν ἐν Νάξῳ, Κῷ καὶ ἄλλαις νήσοις τοῦ Αἰγαίου. Ἐνταῦθα δ' ὁ μωδίων λέγουσιν οἱ γεωργοὶ τὸ τουρκικὸν κοιλόν. Ἐνταῦθα δ' ὁ λόγος ἐστὶ περὶ μωδίων θαλασσίων, ὡς κατωτέρω δηλώσει τὸ ἐγγράφον· οἵτινες πρὸδηλον ἐτι διέφερον τῶν χερσαίων. Ὁ λεξικογράφος Βυζαντίος παρατίθεται τὴν ἐξῆς μαρτυρίαν ἐν λέξ. Μ ὁ δ ἰ ο ς: «Ὁ θαλάσσιος μωδὸς ὀφείλει χωρεῖν σίτου καθαροῦ λίτρας 40.» ἐπεὶ δὲ, καθὰ ἀναλογίζεται ἐν τῷ Γ' μετρολογικῷ πίνακι τοῦ αὐτοῦ λεξικοῦ, τὸ κοιλόν ἐστὶν ἴσον 33, 166 λίτρας ἑλληνικαῖς, ἢ δ' ἑκά ἴση λίτρα 1 1/2, δύναται ἄρα ὁ θαλάσσιος μωδὸς ὀκάδας 30.

¹²) Προσπίπτει τῷ 1188 σωτηρίῳ ἔτει.

¹³) Ἐπιβίη τὰ σημειωθέντα μοι καὶ περὶ τοῦ ὀνόματος τούτου ἐν τῇ Πανδώρα [τόμ. ΙΓ', σελ. 84].

¹⁴) Θεοδώρου Εἰρηνικοῦ μνημονεύει μετ' ἑγχωμίων ὁ Χωνειάτης, εἰς ἐν Ἀλέξιο ὁ Γ' τὴν τῶν κοινῶν κυβερνήσιν ἦν ἀνατολικῶς [εἰς Ἀλέξ.]. Ὁ δ' αὐτὸς κἀπὶ τὴν πατριαρχικὴν ἠρῆθη παρωπῆν, καὶ ἐξαετίαν ἔλην τὸν θρόνον ἐκδομῆς (1214—1221).

- † Ο βασιλικός νοτάριος του σεκρέτου τῆς θαλάσσης Ἀλέξιος ὁ Σεργόπουλος †
- † Ο βασιλικός νοτάριος του αὐτοῦ σεκρέτου Βασιλείος ὁ Ἀγέλαστος †
- † Ο βασιλικός νοτάριος του αὐτοῦ σεκρέτου Ἀνδρόνικος σεβαστός ὁ Σπληνιάρης †
- † Ο δούλος του κρατῆρος καὶ ἁγίου ἡμῶν βασιλέως Κωνσταντῖνος πρωτονωβελισμοῦπέρτατος¹³ καὶ παραθλασσίτης¹⁶ ὁ Κασταμονίτης¹⁷ †
- † Ο σεβαστός¹⁸ καὶ παραθλασσίτης Κωνσταντῖνος ὁ Ράδηνος †

B.

† Τῆς σεβασμίας μονῆς τῆς ἐν τῇ νήσῳ Πάτμου δικαιμένης, καὶ ἐπ' ὀνόματι τιμωμένης τοῦ ἐπιστηθίου ἡγαπημένου μαθητοῦ τῷ σωτῆρι Θεῷ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ καὶ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου παρθένου τοῦ Θεολόγου, πορισκμένης χρυσόβουλλα τοῦ ἐν μακρίχ τῇ λήξει ἀοιδίου βασιλέως κυροῦ Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, διοριζόμενα ἔχειν τὴν τοιαύτην μονὴν ἐξκουσεῖαν πλοικρίων τριῶν,¹ μὴ καταγεγραμμένων τοῖς δημοσικοῖς κώδικεσιν, ὄντων τε χωρήσεως χιλιάδος μιᾶς πρὸς τῇ ἡμισίᾳ, μικρόν τι πλέον ἢ ἑλασσον, ἐγχωροῦντά τε, τὰ τοιαῦτα πλοῖα πλείον ἀπνυτᾶχου τῶν τῆς ῥωμαϊκῆς ἐπικρατείας μερῶν, καὶ διατηρεῖσθαι ἀνώτερα πάσης οἰκισθῆντος συζητήσεως τε καὶ ἐπιρροίας, ναύλου, ἀντιναύλου, οὐ μέντοι γε καὶ [τῶν κεκωλυμένων] ² καὶ διὰ τοῦτο προσελθόντων τῶν τῆς ῥηθείσης μονῆς μοναχῶν τῷ προδεσπασικῷ κυρῷ Ἰσακίῳ τῷ Ἀγγέλω, καὶ αἰτησάμενων ἐπικυρωθῆναι μὲν παρὰ τῆς ἁγίας αὐτοῦ βασιλείας τὰ ῥηθέντα προσκυνητᾶ χρυσόβουλλα τοῦ ἀοιδίου βασιλέως κυροῦ Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, προπάππου τῆς ἁγίας αὐτοῦ βασιλείας, ἐπιβραβευθῆναι [δὲ καὶ τὴν τῆς] ³ δεκατείας ἐξκουσεῖαν, καὶ τῇ δεήσει σύνδρομον αὐτίκα πορισκόμενων χρυσόβουλλον Λόγον τῆς ἁγίας αὐτοῦ βασιλείας, ἐπικυροῦντα μὲν, κατὰ τὴν αἴτησιν αὐτῶν, καὶ τὰ προπορισθέντα τῇ αὐτῇ μονῇ χρυσόβουλλα, μέγα δὲ τι καὶ πολύρροον ἀ... ἀπὸ τοῦ κατὰ ποταμὸν εἰς πάντα κόσμον ἐπιρρέουσιντος πολ... τοῦ ἐλέους τοῦ κράτους αὐτοῦ, τῶν δηλωθέντων μοναχῶν διὰ τῆς δεήσεως αὐτῶν, ὡς διὰ τ[ινος χ]ραδρῆς κατὰ πρηνούς βρούσης, ἐφελκυσσάμενων... τῆς δεκατείας χρυσόβουλλον Λόγον τῆς ἁγίας αὐτοῦ βασιλείας, τὸν οὕτως ἐν μέρει περιέχοντα: «*Ἐπει δὲ οἱ κατὰ τὴν ῥηθείσαν σεβασμίας μονῆν, ἡτήσαντο τὴν βασιλείαν μου ἐξκουσεῖσθαι τὰ τοιαῦτα πλοῖα καὶ ἀπὸ τοῦ κεφαλαίου τῆς δεκατείας, ἧτοι τοῦ κομμερκίου, πῶς οὐκ ἂν ἡ βασιλεία μου τὴν αἰτησίαν τούτων προσεδέξατο; Ἄντι γὰρ τῶν πατέρων ἐγεννήθησαν υἱοί.*» ⁴ Ἐφ' ᾧ καὶ, ὡς ὁ ἀοιδίμος ἐκεῖνος βασιλεὺς καὶ πρόπαππος τῆς

¹ Οὐκ εἰδ' ὅπως συμβεβῆκε τὴν διαφωνίαν. Τὸ γὰρ ὑπ' ἀριθ. 10 χρυσόβουλλον τοῦτο τοῦ Ἀλεξίου, ὡς περὶ δὴ καὶ τὸ ὑπ' ἀριθ. 13 (τῆς δ' ἡμῶν συλλογῆς IB' καὶ ID') ἐπικυρωτικὸν τοῦ υἱοῦ καὶ διαδόχου αὐτοῦ Ἰωάννου, ἐν καὶ μόνον ἀναφέρειται πλοῖον χωρήσεως μοδίων πεντακοσίων.
² Διὰ τοῦ ῥήματος τούτου ἀναπληρωτέον μοι εἶδε το δὲ λελωθῆμένον τοῦ ἀρχετύπου, ὡς ἡγουμένον ἀπὸ τε τῶν χρυσόβουλων αὐτῶν καὶ τῶν ἄλλων δύο πράξεων τοῦ τῆς θαλάσσης σεκρέτου.
³ Καὶ ταύτην τὴν ἀναπλήρωσιν ἀπὸ τῶν αὐτῶν ἀδελφῶν ἐποιήσαμην.
⁴ Ψαλ. ΜΔ', 17.

¹³ Ἦγουν ὑπέρτατος τῶν ἐν εὐγενεστάτοις πρώτων (ὡς ἂν εἴποι τις κατὰ λέξιν. Ἐστὶ δὲ σύνθεσις ἐμακρρόδιστος ἐκ δύο λέξεων ἑλληνικῶν καὶ τοῦ λατιν. Nobilissimus)! Αἱ δὲ τοιαῦται ὄσση κακίπλοστοι τόσῳ καταγέλαστοι ὀνομασθῆναι, ἐξαδελώματα τῆς αὐλικῆς πτωχολογίας, ἀναπολοῦσιν ἡμῖν τοῦ κομμοῦ τοῦ Σφραγιστοῦ χαρτοκομῆτας, Σαλπικρολογίου καὶ Σαρκασμοπετυοκᾶπτας [Ἀριστοφ. Νεφ. σ. 331 καὶ Βάτρ. σ. 997], καὶ τοῦτ' αὐτὸ τοῦ ἰταλικοῦ λογιῶν τῶ: Fumo senza gusto. Καὶ ὁ ἄλλως δὲ βασιλεὺς τ' ἀγαθὸς, κρατερός τ' ἀρχηγὸς τῆς Ἀλεξίως, λίαν ἐλευθέρως, ἕνα μὴ εἴπω κενόσπουδος, ὡρθη, πρῶτος αὐτὸς χαλκίως, τοῦ Σεβαστοκράτορος, Πανυπερσεβαστοῦ καὶ κλπ., περὶ ὧν ἐπεφημῆ γυναικοφρόνης ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ Ἄννα: «*Τούτων δὲ τῶν ἀξιωματῶν τὴν καινοτομίαν ὁ ἐμὲς πατὴρ προσεξέτατο*» τὰ μὲν συνθεῖς, καθάπερ ἔνωθεν εἰρηται, τοῖς δὲ καὶ παραχρησάμενος. Τὸ μὲν γὰρ Πανυπερσεβαστος καὶ Σεβαστοκράτωρ καὶ ὅσα τοιαῦτα συντέθηκε κατὰ γνώμην, τῇ δὲ τοῦ Σεβαστοῦ ἀξία παραχρησάμενος φέρεται. Σεβαστοὶ γὰρ οἱ βασιλεῖς ἀνάκθην ἐπιθετικῶς ὀνομάζοντο, καὶ ἦν ἐξιδιόκτους εἰς βασιλείας λεγόμενον τὸ τοῦ Σεβαστοῦ ὄνομα. Αὐτὸς δὲ εἰς τὸ κοινότερον πρῶτον κατήνεγκε τὴν τοιαύτην ἀξίαν. Εἰ γὰρ τις εἰς ἐπιστήμην καὶ τινα ὑπεράτταν φιλοσοφίαν ἀνάγει τὴν βασιλείαν, ὡς περὶ τέχνην οὖσαν τεχνῶν καὶ ἐπιστήμην ἐπιστημῶν, θαυμάσαιτο ἂν καὶ τὸν ἐμὸν πατέρα, οἷόν τινα ἐπιστημονά τε καὶ ἀρχιτέκτονα, τὰ ὑπὸ τὴν βασιλείαν καινοτομοῦντα καὶ πράγματα καὶ ὀνόματα πλὴν ἔσσαν οἱ μὲν τῶν λογικῶν ἐπιστημῶν προστάται διὰ σαφῆναι τὰ τοιαῦτα τῶν ὀνομάτων ἐφεύραντο, ὁ δὲ ἐπιστημονάρχης οὗτος Ἀλέξιος πρὸς τὸ συμφέρον ἅπαντα τῇ βασιλείᾳ διηκονοῦντο, ζενίζων πολλὰ καὶ περὶ τὴν τάξιν τῶν πραγμάτων, καὶ περὶ τὴν κλησίαν τῶν ὀνομάτων» [Ἀλεξ. Γ', σελ. 78—79. Πρβλ. καὶ Ζων. σελ. 296].

¹⁶ Παραθαλασσίτην νοτήιον τὴν ἀξίωμα ἡ ὑπόρρημά τι θαλάσσιον ἔχοντα, καθὰ καὶ τῷ Δουκαγγίῳ σεσημαίνεται [λέξ. Παραθαλασσίτης] οἷος, λόγου χάριν, ὁ καθ' ἡμᾶς Λεμναῖος, ἡ καὶ ὁ Τελεωνίης, ὡς τεκμηριώμεθα ἀπὸ τῶν ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 20 χρυσόβουλῳ τοῦ Ἰσακίου διειλημμένων οἱ δ' αὐτοί, ὡς εἴκοθεν, ἦσαν καὶ τοῦ σεκρέτου τῆς θαλάσσης οἱ προϊστάμενοι.
¹⁷ Νικήτας Κασταμονίτης ὀνομάζεται καὶ τις τῶν Ἀλεξίου τοῦ Ἀ' στρατηγῶν, ὁ καὶ κατανικηθείς ὑπὸ τοῦ διαδεδομένου πειρατοῦ Τζαχῆ [Ἄν. Ἀλεξ. Ζ', σελ. 206].
¹⁸ Ἴδε ἀνωτέρω τὴν ὑπ' ἀριθ. 15 σημείωσιν. Τούτου δὲ τοῦ ῥαδηνῶ καὶ Χωνιάτης μείνεται [εἰς Ἀλεξ.]. Ἐπὶ δὲ Ἀλεξίου τοῦ Α', ὁ ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους Ἰωάννης ῥαδηνὸς ἐτύχχανε πρέσβης καὶ ἐπὶ τῆς βασιλικῆς σακίλλης (= ὑπουργ. τοῦ ἰδιαιτ. ταμείου τοῦ αυτοκράτορος, εἴτε ταμίας) [Βλ. Πανδ. τόμ. ΙΓ', σελ. 119], ὡς ἔχει ἡ ὑπογραφή αὐτοῦ ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. Θ' αυτοκρατορικῷ Πιττακίῳ τῆς ἡμῶν συλλογῆς.

βασιλείας μου ἄφηκεν ἀτέλεστον, ἡ βασιλεία μου πρὸς πέρας ἄγει καὶ τελειῶ. Διορίζεται γὰρ διὰ τοῦ παρόντος χρυσόβουλλον [Λόγον] ⁵ ἔχειν μὲν τὰ προσόντα τῇ διαληθθείσῃ μονῇ χρυσόβουλλα, ὡς δεδῆλωται, τὸ ἀπαρρυχθῆναι καὶ ἀπαράθραστον, καὶ μὴ τομῶν τινα τῶν δημοσιακᾶς ἐνεργούντων δουλείας, ἡ αὐτὸν τὸν κατὰ καιροὺς παραθαλασσίτην πειρᾶσθαι μερικῶς, ἡ καθόλου ἐπηρεαστικῶς ἀθετεῖν τι ἢ ἀνατρέπειν τῶν ἐμπειρηλημμένων αὐτοῖς, ὡς ὀφειλότων λογιζεσθαι ὡς εἰ νῦν παρὰ τῆς βασιλείας μου ἐγεγόνευσαν ἐξκουσεῖσθαι δὲ σὺν τούτοις καὶ τὸ ⁶ τῆς δεκατείας ἅπαν κεφάλαιον ἀπὸ τε τῶν οἰναρίων καὶ παρτῶς ἐτέρου εἶδους καὶ πράγματος τὰ δηλωθέντα πλοῖα, καὶ ἐν τῇ θεοσώτῳ Κωνσταντινουπόλει ἅπαξ τοῦ ἐναντιοῦ καταίροντα, ὡς ὀφειλότα δέχεσθαι καὶ τὰ τῷ τοιοῦτῳ κεφαλαίῳ τῆς δεκατείας ἀρήκοντα, καὶ τοῖς κατὰ καιροὺς ἐνεργοῦσι τὰς τῆς θαλάσσης δουλείας, τῇ ἐμφανίσει καὶ μόρη τῶν μελλουσῶν προβαίνειν πεπιστωμένων ἀποδείξεων ἀπὸ τοῦ μέρους τῆς πολλακῆς διαληθθείσης σεβασμίας μονῆς, εἴτε ἐπὶ πάκτορ ⁷ ἡ καὶ εἰς τὸ πιστόν ἐνεργοῦσι» καὶ [εἴπει] ἐδέησε τῷ μέρει τῆς αὐτῆς μονῆς ἐξαμωθῆναι παρὰ τοῦ καθ' ἡμᾶς σεκρέτου, κατὰ τὴν συνήθειαν, καὶ παραδοθῆναι αὐτοῖς τὸ ἐκ καινῆς πρ' αὐτῶν ἰδίως ἀναλώμασιν ναυπηγηθῆναι πλοῖον, ὡς τῶν προσόντων αὐτῇ ἐτέρων ἐξημωμένων καὶ παραδεδομένων πλοίων ναυαγίῳ περιπεσόντων ἡμεῖς ἐν ἀκριβεῖ πληροφορίᾳ ὄντες τοῦ ἰδιόκτητον εἶναι τῇ δηλωθείσῃ μονῇ τὸ πλοῖον, ἐπιστάντες τῷ ἀγίῳ τῷ Νεωρίῳ, ἐν ᾧ τὸ τοιοῦτον ἐλλειμνίζετο (sic), πλοῖον, τῷ συνήθει ἐξάμῳ τοῦτο καθυπεβάλλομεν (sic), παρουσίᾳ, ἀπὸ μὲν τοῦ καθ' ἡμᾶς σεκρέτου, Ἰωάννου Ἀναγνώστου τοῦ Καματηροῦ τοῦ ἐνεργούντος τὸ πρωτομνητομικὸν ὄφρῖκον ⁸ δικαίῳ τοῦ πανσεβάστου σεβαστοῦ καὶ ἐπὶ τῶν δεήσεων ⁹ κυροῦ Κωνσταντῖνου τοῦ

⁵ Προσέθηκα τὴν λέξιν ἐξ αὐτοῦ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 20 ἀρχετύπου χρυσόβουλλου.
⁶ Τὸ χρυσόβουλλον ἔχει κατὰ τὸ.
⁷ Τουτέστιν, εἴτε ἐξ ὧν ἔχουσι τὴν τῶν τελῶν εἴσπραξιν, εἴτε ἐπὶ τούτῳ εἰσὶν ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως τεταγμένοι. Σὺ δὲ μοι ἔρα καὶ τὰ περὶ τούτου σημειωθέντα ἐν τῇ Πανδῶρᾳ [αὐτ. σελ. 84].
⁸ Προσεσηματώσθαι ἐν τοῖς περὶ τοῦ ἀξιωματῶς τούτου σημειωθεῖσιν μοι ἐν τῇ Πανδῶρᾳ (αὐτ. σελ. 87), εἴτι ἔχει ἴσως τὸ τοιοῦτον ἀναλογίαν τινὰ πρὸς τὸ καθ' ἡμᾶς Δεκαγέλιος ἡ καὶ Ἰπασπιστῆς τοῦ βασιλέως, καθὼς ἀξίωμα ἐν αὐλικῶν οἱ γὰρ Μανδάτορες, ὡς ἐν ἐκείνῳ τῷ χρυσόβουλῳ ἀναφέρεται, συνώδουον τοὺς ἐρχομένους ἢ ἀπερχομένους πρέσβεις, εἴτι δὲ καὶ τοὺς ἐξορίστους (τὰ ἐπίσημα πάντως πρὸς ὡσα). Πρωτομνητομικὸν ἄρα ἐστὶ τὸ τοῦ προεξάρχοντος τῶν Μανδατόρων ἀξίωμα.
⁹ Σεσημαίωται μοι καὶ περὶ τούτου (αὐτ. σελ. 80), εἴτι: «Ὁ ἐπὶ τῶν δεήσεων δέχεται τὰς τῶν αἰτούντων καὶ ἀδικουμένων ἀναφοράς, καθάλλοιρον διερχομένου τοῦ βασιλέως.»

Τορνίκη, Βασιλείου τοῦ Ἀρμενοπούλου τοῦ ἐνεργούντος τὸ πρωτοελατικόν ¹⁰ δικαίῳ τοῦ βασιλικῶ βεστικαρίτου, ¹¹ τοῦ Εὐσταθίου τοῦ Κασταμονίτου, τοῦ Συροπούλου Ἰωάννου, τοῦ Τζίτζα Κωνσταντῖνου, Μανουῆλ τοῦ Κιννάμου ¹² καὶ ἐτέρων ἀπὸ δὲ τοῦ μέρους τῆς μονῆς, τοῦ τιμωτάτου καθηγουμένου κυροῦ Ἀρσενίου, τοῦ μοναχοῦ κυροῦ Χριστοδούλου καὶ οἰκονόμου, τοῦ μοναχοῦ κυροῦ Μελετίου, καὶ τοῦ μοναχοῦ κυροῦ Ἀντωνίου. Διαταθέντος γὰρ μίτου πρὸς τοῦ Συροπούλου Ἰωάννου καὶ τοῦ ἐνεργούντος τὸ πρωτομνητομικόν, τοῦ Καματηροῦ, εὐρέθη τὸ μήκος πήχεων δεκαπέντε, τὸ πλάτος πήχεων ἑπτὰ, καὶ τὸ βάθος πήχεων δύο ἡμισυ (sic) ὧν δὴ διαστημάτων συμψηφισθέντων πρ' ἡμῶν, κατὰ τὸ σύνθετες, εὐρέθη ἡ χώρας τοῦ τοιοῦτου πλοίου μοδίων θαλασσίων ἀφοβ' ἀφ' ὧν καταπεσθέντων μοδίων ἑκατὸν πενήκοντα, κατὰ τὸ περὶ τούτου πρόσταγμα, ἐναπέμεινε τὸ τοιοῦτον πλοῖον χωρήσεως μοδίων θαλασσίων αὐκῶ, καὶ παρεδόθη τῷ μέρει τῆς τοιαύτης μονῆς, ὡς ἐξκουσεῖσθαι κατὰ τὴν περίληψιν καὶ δύναμιν τοῦ προσκυνητοῦ αὐτοῦ χρυσόβουλλου περὶ ἐξκουσεῖας πλοίων. Μηνὶ Ὀκτωβρίῳ, ἰνδικτιῶνος ἰδ'. ¹³ Εἴπερ μέντοι μετασκευασθῆ τὸ τοιοῦτον πλοῖον καὶ πλείονος εὐρέθη χωρήσεως, ἡμεῖς ἀνεύθουνοι ἕνεκα τούτου διατηρηθῆσόμεθα †

- † Ο βασιλικός νοτάριος του σεκρέτου τῆς θαλάσσης Θεοχάριστος ὁ Εἰρηνικός †
- † Ο βασιλικός νοτάριος του αὐτοῦ σεκρέτου Ἀνδρόνικος ὁ Σπληνιάρης †
- † Ο βασιλικός νοτάριος του σεκρέτου τῆς θαλάσσης ὁ Σγουρός †
- † Ο βασιλικός νοτάριος του σεκρέτου τῆς θαλάσσης Κωνσταντῖνος ὁ Σχοινᾶς †
- † Ο βασιλικός νοτάριος του σεκρέτου τῆς θαλάσσης Γεώργιος ὁ Ζέπας †
- † Γρηγόριος βασιλικός νοτάριος του σεκρέτου τῆς θαλάσσης ὁ Τριβλαττίτης †
- † Ο βασιλικός νοτάριος του σεκρέτου τῆς θαλάσσης Θεόδωρος ὁ Καρυστινός †

¹⁰ Ἐκ τῆς τοῦ Πορφυρογεννήτου ταυτικῆς μαρτυρίας, ἦν καὶ ἐν ταῖς πολλακῆς μνημονευθείσας σημειώσεσιν μου παρεβέβηκεν (Πανδ. αὐτ. σελ. 116): «*Ἰστέον ἐστὶ οὐδεὶ στρατεύεσθαι ἀπὸ ἑλλοῦ θέματος εἰς τοὺς ἐλάτας τῶν ἀγγαρίων, εἴμῃ ἀπὸ τοῦ Στελου θέματος εἰς τοὺς ἐλάτας τῶν ἀγγαρίων, εἴμῃ ἀπὸ τοῦ ἀξίωμα τοῦ πρώτου ἐρέτου τῆς βασιλικῆς ἀνάτου εἴτε ἀγρᾶριου, ὡς ὀνομάζον αὐτήν.*»
¹¹ Πλατότερον ἐσηματώσθαι καὶ περὶ τούτου τοῦ ἀξιωματῶς ἐν τῇ Πανδῶρᾳ (τόμ. ΙΓ', σελ. 119).
¹² Συγγενεὺς πάντως τοῦ ἐξ ἐπισήμου οἴκου καταγεγενημένου ἱστοριογράφου Ἰωάννου Κιννάμου, συγγεγραφέτος τὴν ἱστορίαν Ἰωάννου καὶ Μανουῆλ τῶν Κομνηνῶν.
¹³ Προσπίπτει τῷ 1198 εἴτι.

- † Ο βασιλικὸς νοτάριος τοῦ σεκρέτου τῆς θαλάσσης Θεόδωρος ὁ Ταρωνίτης †¹⁴
- † Ο βασιλικὸς νοτάριος τοῦ σεκρέτου τῆς θαλάσσης Κωνσταντίνος ὁ Ἰκρίωτης †
- † Ὁ ἐν τῷ αὐτῷ σεκρέτῳ ἐνεργῶν δικαίῳ τοῦ αὐθέντου θεοῦ μου τοῦ μεγαλοδοξοτάτου πρωτονοβελισίου κυροῦ Στεφάνου τοῦ Γαβλαῶ¹⁵ τοῦ βασιλικῷ νοταρίου τοῦ αὐτοῦ σεκρέτου Ἐπιφάνιος ὁ Κρατερὸς †
- † Ὁ τοῦ αὐτοῦ σεκρέτου βασιλικὸς νοτάριος Θεόδωρος ὁ Μαδαρίτης †
- † Ὁ ἐνεργῶν τὴν τῆς θαλάσσης δουλείαν δικαίῳ τοῦ πανσεβαστάτου σεβαστοῦ οἰκείου τοῦ κραταίου καὶ ἁγίου ἡμῶν βασιλέως καὶ πιγκέρνης¹⁶ κυροῦ Ἰωάννου τοῦ Σεργοπούλου Ἰωάννης ὁ Χρυσανθος †
- † Ὁ ἐνεργῶν τὴν τῆς θαλάσσης δουλείαν δικαίῳ τοῦ πανσεβάστου σεβαστοῦ καὶ πριμμικηρίου τῶν Βαρδαριωτῶν¹⁷ κυροῦ Κωνσταντίνου Ταρό... ἡ Γεώργιος ὁ Σ. . . . †
- † Ὁ ἐνεργῶν δικαίῳ τοῦ αὐθέντου τοῦ καὶ ἀδελφοῦ μου τοῦ πρωτονοβελισιμούπερτάτου κυροῦ Μηχαῆλ τοῦ Μεσοποταμίτου¹⁸ Ἰωάννης ὁ Μεσοποταμίτης †

¹⁴) Τῶν ἐπισήμων ἦν καὶ τὸ τῶν Ταρωνιτῶν γένος. Ἀλεξίου γὰρ τοῦ Α' γαμβρὸς ἐπ' ἀδελφῇ ἦν Μιχαῆλ ὁ Ταρωνίτης, ὃν καὶ πρωτοσεβάσταν τετιμῆκαν, εἶτα δὲ πρωτοσεβαστῆριον, καὶ τελευταῖον πανυπεροσεβάσταν καὶ σύνθωκον τῷ καίσαρι Νικηφόρῳ τῷ Μελισσηνῷ (ἄν. Ἀλεξ. Γ', σελ. 78. Πρβλ. καὶ Ζων. σελ. 296).

¹⁵) Καὶ τῶν Γαββαλάδων τὸ γένος (συνζόμενον καὶ καθ' ἡμᾶς ἐν Θήρᾳ, Νάξῳ, Ἄμοργῳ καὶ ἄλλαις νήσοις τοῦ Αἰγαίου) ὑπῆρχε τῶν ἐπιφανῶν· οἱ καὶ ἐδίωσαν τῆς θείου ἐκ διαδοχῆς ἀπὸ τοῦ 1233—1309. Περὶ τῆς τοιαύτης δὲ δεσποτείας αὐτῶν καὶ τῶν κοπέντων παρ' αὐτῶν νομισμάτων ἐκδόθηκα πρὸ ἐξατίας ἐν τῇ Πανδώρα (τόμ. ΙΒ', σελ. 97—102) σφῆν διατριβὴν ὁ ἀριστὸς μοι φίλος Παῦλος Λάμπρος, ὁ πολλὰ μέχρι τοῦδε ζοφερὰ χάσματα τῆς νομισματολογίας εὐστόχως διαφωτίσας, καὶ εἶπαρ τις καὶ ἄλλος εὐγενὴς ἄμα καὶ εὐσταθῆς ὁσημέραι ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ τῆς τοῦ ἔθνους εὐκλείας. Ἐγὼ γὰρ μέντοι ἐν τούτῳ καὶ μόνῳ ἐνδοιάζω τὴν τοῦ σεβαστοῦ φίλου ἀποδίξασθαι γνώμην, ὅτι τὸ ἐπώνυμον Γαββαλάδων συνωνομεῖ τῷ «Κεφαλαῶς» (ἐκ τοῦ γὰρ ἄ ε α ἡ κ ἄ ε α κεφαλή), ὡς λέγει. Εὐλογώτερον ἂν εἶη τὸν πρῶτον οὕτως ἱππομασθέντα ἐκ τῶν Γαββαλῶν τὴν καταγωγὴν ἔχειν, πλείους παραλίῳ τῆς Συρίας (τανῶν Διζεμπιλέ).

¹⁶) Ἀβλικὸν ἀξίωμα τῆς Πιγκέρνης, ὃ δηλοῖ τὸν βασιλικὸν οἰνοχόον· «Μιχαῆλ ὁ οἰνοχόος, ὃν καὶ πιγκέρνην συνήθως οἱ τῆς βασιλικῆς αὐλῆς ἐνομάζουσιν» (ἄν. Ἀλεξ. Η' σελ. 242).

¹⁷) Τὸ μὲν Πριμμικηρίου ἐστὶ τὸ λατ. Primicerius (ἐκ τοῦ primus—cetera, πρῶτος κηρὸς), ἡγεμῶν· «οὗ τὸ ὄνομα ἐν τοῖς κηροῦταις τῶν ἀρχῶν δελτίοις πρῶτον ἀναγγελλεται», ἢ φέρεται ἐν τῷ τοῦ Οὐλερίου λεξικῷ (ἐκδ. Σ. Α. Κουμαν.). Βαρδαριώται δὲ ἐλέγοντο οἱ πέρην τοῦ τῆς Μακεδονίας ποταμοῦ Βαρδαρίου (Ἀξίου) περὶ τὴν Ἀχρῖδαν (Αυχρῖδαν) οἰκίσαντες Τούρκοι· ὧν ἡγεμόναυον ἐπὶ Ἀλεξίου τοῦ Α' ὁ μέγας πριμμικηρῆς καὶ ἐκ Σερακηνῶν ἔλκων τὸ γένος Τατίκιος (βλ. ἄν. Ἀλεξ. Δ', σελ. 109 κατὰ τῶν αὐτ. σημ. τοῦ Δουκαγγίου).

¹⁸) Παλαιὴν ἄμα καὶ ἐπιφανὲς ὑπῆρχε τῶν Μεσοποταμιτῶν τὸ γένος. Καὶ ἐπὶ τοῦ Α' Ἀλεξίου δευῆ Φιλιππουπόλεως ἐτύχ-

Γ.

† Ἐφθασε μὲν ἐξαμωθῆναι παρὰ τοῦ καθ' ἡμᾶς σεκρέτου τῆς θαλάσσης καὶ παραδοθῆναι τῷ μέρει τῆς σεβασμίας μονῆς, τῆς ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου ἀποστόλου καὶ ἡγαπημένου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου τιμωμένης, καὶ ἐν τῇ νήσῳ Πάτμῳ διακειμένης, πλοῖον ἰδιόκτητον ταύτης χωρήσεως τὸ τοιοῦτον εὐρεθὲν μοδίῳ θαλασσίῳ ἀκαθῶ, εἰς τὴν δωρηθεῖσαν αὐτῷ ἐξκουσεῖαν τῶν ἀπ' θαλασσίῳ μοδίῳ διὰ χρυσοβούλλου Λόγου τοῦ προβεβασιλευκότος αὐταδέλφου τοῦ κραταίου καὶ ἁγίου ἡμῶν βασιλέως, καθὼς ἡ ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ παραδόσει γεγονούκα παρὰ τοῦ καθ' ἡμᾶς σεκρέτου πράξις παριστᾷ.¹

Ἐπεὶ δὲ καὶ ἕτερος χρυσοβούλλος Λόγος τοῦ Θεοστεφοῦς καὶ ἁγίου ἡμῶν αὐτοκράτορος ἐπεβραβεύθη τῇ τοιαύτῃ μονῇ, ἀπολυθεὶς κατὰ μῆνα Νοέμβριον, ἰνδικτιῶνος α',² ἐπιγνωθεὶς καὶ τῷ καθ' ἡμᾶς σεκρέτῳ, ἐπικυρῶν μὲ καὶ τὰ προσόντα τῇ τοιαύτῃ μονῇ χρυσοβούλλα καὶ λοιπὰ προστάγματα, δωρούμενος δὲ ἐπέκεινα τῶν ἀπ' μοδίῳ καὶ ἐτέραν ἐξκουσεῖαν μοδίῳ θαλασσίῳ πεντακοσίῳ, μικρόν τι πλέον ἢ ἔλαστον, ἐν ἐνὶ πλοιαρίῳ, ὀφείλοντος (sic) ἐξκουσεῖσθαι ἀπὸ τε ναύλου, ἀντιναύλου, δεκατείας τῶν οἰναρίων, κομμερκίου παντὸς ἐτέρου εἶδους καὶ πράγματος, καὶ ἐτέρας οἰκισθῆναις ἐπιρρείας καὶ συζητήσεως, ἄνευ τῶν κεκωλυμένων εἰδῶν, ἐπεκτιήσατο δὲ ἡ τοιαύτη μονὴ καὶ ἕτερον πλοιαρίον ἰδιόκτητον αὐτῆς, προσῆλθον τῷ καθ' ἡμᾶς σεκρέτῳ ὃ τε τιμιώτατος καθηγούμενος τῆς τοιαύτης μονῆς ὁ μοναχὸς κύρις Ἀρσένιος, ὁ οἰκονόμος καὶ ἱερομόναχος κύρις Ἀντώνιος, καὶ ὁ μοναχὸς κύρις Μελέτιος, καὶ ἠτήσαντο ἐξαμωθῆναι τὸ τοιοῦτον πλοιαρίον καὶ παραδοθῆναι αὐτοῖς· ἡμεῖς τῇ τούτων αἰτήσει προσχόντες ἐπέστημεν τῷ αἰγιαλῷ τοῦ Σικαίτικου,³ ἐν ᾧ τὸ τοιοῦτον πλοιαρίον ἵστατο, καὶ παρόντων ἀπὸ τοῦ καθ' ἡμᾶς σεκρέτου, τοῦ ἐλασιοπαρόχου κυροῦ Ἰωάννου τοῦ Συροπούλου, Ἰωάννου ἀναγνώστου τοῦ Καματηροῦ τοῦ ἐνεργοῦντος· τὸ πρωτομηνδατορικὸν ὀφρῆκιον δικαίῳ τοῦ πανσεβάστου σεβαστοῦ ἐπὶ τῶν δεήσεων καὶ ἐπάρχου κυροῦ Κωνσταντίνου τοῦ Τορνίκη, Βασιλείου τοῦ Ἀρμενοπούλου τοῦ ἐνεργοῦντος τὸ πρωτοελατικὸν δικαίῳ τοῦ βασιλικῷ

χανε Γεώργιος ὁ Μεσοποταμίτης (ἄν. Ἀλεξ. Η', σελ. 242). Θεῖος δὲ μητρῶθεν Ἰσακίου τοῦ Ἀγγέλου ἦν Θεόδωρος ἐκεῖνος ὁ Μεσοποταμίτης, εἰς ὃν καὶ τῆς βασιλείας τὴν διοίκησιν παρεδίδωκε ὁ Ἰσαάκιος. Ἀλλὰ καὶ Κωνσταντίνος ὁ Μεσοποταμίτης, ὁ μετὰ ταῦτα καὶ Θεσσαλονίκης χειροτονηθεὶς ἀρχιεπίσκοπος, λίαν ἀγαπητὸς ἦν τῷ Ἰσακίῳ, εἶτα δὲ καὶ τῷ Ἀλεξίῳ (Χων. αὐτ.—Γ' Ἀκροπολ. σελ. 401. Colon. Althob. 1613.)

¹) Ἡ προηγουμένη δηλαδὴ ὑπ' ἀριθ. Β'.

²) Ἔστιν ὁ κἀν τῷ προλόγῳ μνημονευθεὶς ὑπ' ἀριθ. 24.

³) Οὐκ εἶδ' αὖτε περὶ ταύτης τῆς τοπίθεσις.

βεστιάριου κυροῦ Εὐσταθίου τοῦ Κασταμονίτου, Μανουῆλ τοῦ Κινάμου, Κωνσταντίνου τοῦ Τζίτα καὶ ἐτέρων, μηδὲ τῶν δηλωθέντων μοναχῶν ἀπολιμπανόμενων, τῷ συνήθει ἐξάμῳ τούτῳ καθυπεβάλομεν. Μίτου γὰρ διαταθέντος παρὰ τῶν δηλωθέντων, τοῦ τε Συροπούλου καὶ τοῦ Καματηροῦ, εὐρέθη τὸ μῆκος τούτου πήχεων δέκα πρὸς τῷ ἡμίσει, τὸ πλάτος πήχεων ἕξ, καὶ τὸ βάθος πήχεος ἐνὸς ἡμισυ τετάρτου· ἃ δὴ διαστήματα συμψηφίσαντες κατὰ τὸ συνήθει, εὐρομεν τὴν τοῦ τοιοῦτου πλοιαρίου χωρησιν ποσομένην εἰς μοδίους θαλάσσης ἐξκοσίους ἐξήκοντα ἐνὸς (sic), ὡς τῆς μὲν πρώρας μὴ ἐχούσης οἰανδήτινα χωρησιν, τῆς δὲ πρύμνης ἐαθείσης ἀκαταλογίστου, διὰ τὴν τῶν σχοινίων καὶ τῶν σιδήρων ἀπόθεσιν· ἀφ' ὧν ὑπεξαίρεθέντων μοδίῳ ἐξήκοντα, κατὰ τὸν περὶ τούτου ὄρισμὸν, ἐναπελείρηθη ἡ τούτου χωρησιν εἰς μοδίους θαλάσσης φῆ. Ὅτι δὲ ἀπὸ τῆς προτέρας παραδόσεως ἐλοιπάζετο, μόδιοι ἐβδομήκοντα οὐκῶν, ὑπεξελάοντες καὶ τούτους ἀπὸ τῶν τοιοῦτων πεντακοσίῳ ἐννενηκόντα πέντε μοδίῳ, περιεστήσαμεν τὴν τούτου χωρησιν εἰς μοδίους θαλάσσης πεντακοσίους δεκαεπτὰ. Ὅθεν καὶ παρεδόθη τῷ μέρει τῆς δηλωθείσης μονῆς, ἐπὶ τῷ ἐξκουσεῖσθαι, κατὰ τὴν περίληψιν τῶν προσόντων τῇ τοιαύτῃ μονῇ προσκυνητῶν χρυσοβούλλων Λόγων, περὶ ἐξκουσεῖας πλοίων.

- Μηνὶ Νοεμβρίῳ, ἰνδικτιῶνος τρίτης †⁴
- † Ο βασιλικὸς νοτάριος τοῦ σεκρέτου τῆς θαλάσσης Γεώργιος ὁ Ζέπας †
- † Ο βασιλικὸς νοτάριος τοῦ αὐτοῦ σεκρέτου Νικηφόρος ὁ Πεπαγωμένος †
- † Ο βασιλικὸς νοτάριος τοῦ αὐτοῦ σεκρέτου Μιχαῆλ ὁ Ἁγιοκρηγυρίτης †
- † Ο βασιλικὸς νοτάριος τοῦ σεκρέτου τῆς θαλάσσης Κωνσταντίνος ὁ Σχοινᾶς †
- † Ο βασιλικὸς νοτάριος τοῦ σεκρέτου τῆς θαλάσσης Θεοχάριστος ὁ Εἰρηνικός †
- † Ο βασιλικὸς νοτάριος τοῦ αὐτοῦ σεκρέτου Ἀνδρόνικος ὁ Σπληνιάρης †
- † Ὁ τοῦ αὐτοῦ σεκρέτου βασιλικὸς νοτάριος Θεόδωρος ὁ Βουσιώτης †
- † Ο βασιλικὸς νοτάριος τοῦ σεκρέτου τῆς θαλάσσης Ἀλέξιος ὁ Σερβόπουλος †
- † Γρηγόριος βασιλικὸς νοτάριος τοῦ σεκρέτου τῆς θαλάσσης ὁ Τριβλαττίτης †
- † Ο βασιλικὸς νοτάριος τοῦ σεκρέτου τῆς θαλάσσης Ἰωάννης ὁ Σγουρὸς †
- † Ὁ ἐνεργῶν δικαίῳ τοῦ πρωτονοβελισιμούπερτάτου κυροῦ Στεφάνου τοῦ Γαββαλά, Γεώργιος ὁ Χορηγητόπουλος †

- † Ο βασιλικὸς νοτάριος τοῦ σεκρέτου τῆς θαλάσσης Θεόδωρος ὁ Μαδαρίτης †
- † Ο Μεσοποταμίτης Μιχαῆλ †
- † Ὁ δούλος τοῦ κραταίου καὶ ἁγίου ἡμῶν βασιλέως καὶ παραθαλασσίτης Κωνσταντίνος σεβαστὸς ὁ Σχοινᾶς †
- † Ὁ Πατζαρᾶς Γεώργιος †
- † Ὁ Εἰρηνικός Θεοχάριστος †
- † Γεώργιος ὁ Μονομάχος †

ΠΡΟΣ ΚΑΙ ΨΙΣΗ.

Παλαιὸς μῦθος. — Νέον Διήγημα.

«Τὰ παλαιὰ καιρῶς διεξελέθει.»
(Ἰσοκράτης.)

Ἐνθυμείσαι, ἀναγνώστὰ μου, ὅτι ὑπῆρξες ποτὲ παιδίον; ἐνθυμείσαι τὰ ὠραία καὶ ταχύπτερα ἔτη τῆς φαιδρίας σου ἐκείνης ἡλικίας, ἧτις ἤρχισεν ὅτε ἤρχισες νὰ δμιλῆς, καὶ ἐτελείωσεν ὅτε ἤρχισες νὰ σκέπτεσαι; ἐνθυμείσαι τὰ ξύλινα ἄλογά σου, τοὺς μολυβδίνους σου στρατιώτας, τὰς παραφώνους σου σάλπιγγας, τὰ μακρὰ καλάμια, ἐφ' ὧν ἱππέων περιέτρεχες τὴν κάτω αὐλὴν τῆς πατριῆς σου οἰκίας, κυνηγῶν ἀπνευρώπως τὰς ἀνακυκώσας τὸ χῶμα ὄρνιθας καὶ ταρασσών τὸν ὕπνον τῆς θερμαινομένης εἰς τὸν ἥλιον γαλῆς; ἐνθυμείσαι τὰς ἀτελευτήτους ἐκεῖνας ἐσπέρας τοῦ χειμῶνος, καθ' ἃς, ὀκλαδὸν πρὸ τῆς μάμμης σου καθήμενος, ἠτένιζες τὸν γοπηυμένον μικρὸν σου ὀφθαλμὸν ἐπὶ τὰ στίλνοντα δίοπτράτης, ἐνῶ ἐκείνη προσεῖχε σοβαρὰ μὴ περιπλέξῃ τὸν μίτον τοῦ νυκτερινοῦ τῆς ἐργοχειροῦ; Τί ὠραῖοι χρονοί! τί χρυσὴ ἐποχὴ! Ποσάκις τὰς ψυχράς τοῦ Ἰανουαρίου ἐσπέρας, ἐνῶ ἔδερν ἐξω ἡ βροχὴ τὰς ὑέλους τῶν παραθύρων καὶ ἐστροβίλου ὁ βορρᾶς τὸν ἀνεμοδείκτην τῆς καπνοδόχης, ἐκάθισα—ὡς ἐκάθισες βεβῶως καὶ σὺ, ἀναγνώστὰ μου—ἀπέναντι τῶν σπινθηρακίζόντων δαυλῶν τῆς ἐστίας, πορφυρῶν τὰς παρειάς μου εἰς τὰς φλόγας τῆς καὶ στήριζων τὴν κεφαλὴν μου εἰς τὰ γόνατα τῆς γραίας μου μάμμης, καὶ τὴν παρεκάλεσα, θωπεύων τὸ κατ' ἀρχάς, καὶ κλαυθμηρίζων μετὰ ταῦτα, νὰ ἀνοίξῃ τὰ μαρμαρένια πλέον καὶ ἐπιχνοῶντα ἤδη, ἀλλὰ φιλόμυθα πάντοτε καὶ φλύαρα χεῖλη τῆς, καὶ μᾶς διηγηθῆ κἀνεν παρὰ μῦθε! Τί ἀτελεύτητοι παρακλήσεις ἦσαν ἐκεῖναι, καὶ πόσον ἤξευρε νὰ προσποιῆται τὴν ἀκαμπτον ἢ ἀγαθὴν γράτα! Οὐδὲν ἀπεκρίνετο κατ' ἀρχάς, καὶ ἡ σιγὴ τῆς ἦτον ἰκανὴ νὰ ἀπελπίσῃ πᾶσαν ὑπομονὴν,

⁴) Προσπίπτει τῷ 1199 ἔτει.

ἀλλ' ὄχι καὶ τὴν ὑπομονὴν κακομαθημένου παιδίου. Τὸ παιδίον ἐπέμενε ζητοῦν τὸ παραμῦθι του, καὶ τότε ἤρχιζεν ὁ ἀκένωτος ὄραμαθός τῶν ἐνστάσεων τῆς μάμμης: ὅτι δῆθεν νυστάζει, ὅτι παρήλθεν ἡ ὥρα, ὅτι δὲν ἐνθυμεῖται πλέον τίποτε, καὶ μυρία προφάσεις ἐπὶ προφάσεων, ἵνα γείνη πολυτιμότερα ἢ χάρις, ἵνα αὐξήσωσιν αἱ ὠπεῖαι. Ἐπετεινοντο λοιπὸν αἱ περὶ κλήσεις, ἐκορυφοῦτο ὁ κλαυθμηρῶν, ἔβρεχον τὰ φιλήματα ἐπὶ τῶν λαγρῶν παρειῶν τῆς μυθολόγου γραίας, καὶ τέλος πάντων μεδιάμα συγκαταθέσεως, ὅπερ μοι ἐφαίνετο γλυκὺ ὡς βῶλος σακχάρους, διέστελλε τὸ νωδὸν τῆς στόμα, καὶ τὰ χεῖλη τῆς ἠνοιγόντο μ' ἔν: ἃς ἦνε λοιπὸν καὶ ἀπόψε. Ἐ! πῶς ἐκροτάλιζον τότε αἱ μικραὶ μου χεῖρες! Ἀνῶρθον τὰ αὐτῖα μου, διέστελλον τοὺς ὀφθαλμοὺς, ὡς ἵνα διαψεύσω μὲ τὸν ἐντονώτερον τρόπον τὰς περὶ νυσταγμοῦ συκοφαντίας τῆς μάμμης, καὶ τοποθετούμενος ἀνέτως ὅσον ἐγγύτερον αὐτῇ ἠδυνάμην, ἀνέμενον ἄπλητος νὰ καταπέση τὸ μάνα τῆς γλυκειᾶς τῆς διηγήσεως, νὰ ἀκουσθῇ τὸ πολυπόθητον ἐκεῖνο: «Μίαν φορὰν καὶ ἓνα καιρὸν.»

Ἄγνωθ' ἂν ἡ μαγεία τῶν παιδικῶν χρόνων παρέμεινε γλυκεῖα καὶ ζωηρὰ εἰς τῶν ἀναγνωστῶν μου τὴν μνήμην· ἄγνωθ' ἂν τὸ ἵνδαμα τῶν πρώτων ἐκείνων ἐντυπώσεων, τῶν πρώτων ἐκείνων αἰσθημάτων καὶ ἠδονῶν, ἀόριστον πλέον καὶ σβεννύμενον ὀλονὲν ὑπὸ τὴν πτέρυγα τοῦ χρόνου, ἐπιζῆ ἔτι ποθεῖν εἰς τὰς ψυχὰς των. Ὁπωδῆποτε ὅμως ἡ ἀμετάβλητος αὐτῇ καὶ στερεότυπος εἰσοδος τοῦ μυθολόγου τῆς πρώτης των ἡλικίας, ἡ μόνη αὐτῆ τῆς ἐπικῆς του διηγήσεως ἀρχή: «Μίαν φορὰν καὶ ἓνα καιρὸν,» ἀδύνατον εἶνε νὰ μὴ τηρηται ἀνεξάλειπτος εἰς τὴν μνήμην των, συγκεφαλαιοῦσα ὡς χάριν τι καὶ σεμνὸν σύμβολον τὴν καλλιτέραν περιόδον τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς. Τὸ κατ' ἐμὲ, ὅσον καὶ ἂν περιέδραμον τὰ μυθιστορικά πεδία τοῦ Δυμῆ, τοῦ Σῦη καὶ τῆς Σάνδης, ὅσον καὶ ἂν ἐπλανήθην ὡς ἄσωτος υἱὸς εἰς τὰς ὀλισθηρὰς τρίβους τοῦ ἀγνώστου, ὅσας καὶ ἂν ἐμάσσησα βαλάνους, ὅσον σίκερα καὶ ἂν ἔπιον κατὰ τὴν πρώτην μου ταύτην διανοητικὴν ἀποπλάνησιν, δὲν ἀπημυβλύνθην ὅμως τὴν γεῦσιν, οὔτε ἀπέβαλον τὴν γλυκύτητα τῆς παιδικῆς μου μυθολογίας, ἀλλ' ἐπὶ τῶν χειλέων μου παρέμεινε πάντοτε ἀμιγρὸς τὸ μέλι τῆς πρώτης ἐκείνης ἀφηγήσεως τῆς μυθολόγου μάμμης μου, ἐν τῷ ὠραίῳ τούτῳ συμβόλῳ: «Μίαν φορὰν καὶ ἓνα καιρὸν.»

Διὰ τοῦτο δὲ, ἀναγνώστῳ μου, προτιθέμενος νὰ σοὶ διηγηθῶ ἓνα παλαιὸν, παμπάλαιον μῦθον, καὶ ἀποφασίσας νὰ περιβάλω αὐτὸν τὸ ἐνδύμα τῆς ἐποχῆς, νὰ τοῦ φορέσω δηλαδὴ λοζωτὴν ἐσθῆτα, καὶ ψευδῆ κόρυμβον ἐντὸς δικτυωτοῦ κεκρυφάλου, καὶ πέτασον ὁμοιάζοντα μὲ ἀνάβλαστον πινάκιον, καὶ ἀ-

λύσεις à la Benoiton, ἵνα τὸν καταστήσω εὐπρόσιτον εἰς τὰς δεσποίνας καὶ δεσποινίδας τῆς καθ' ἡμᾶς ἐποχῆς, τὰς συμβαδίζουσας παραλλήλως τοῦ αἰῶνος των, καθ' ἓν καὶ μόνον ὅμως δὲν κατάρθωσα νὰ πείσω ἑμαυτὸν εἰς νεωτερισμὸν, κατὰ τὴν ἀρχὴν δηλαδὴ τοῦ διηγήματός μου. Ἀρχίζω λοιπὸν κ' ἐγὼ ὡς θὰ ἤρχιζεν ἡ μάμμη μου, ὡς θὰ ἤρχιζεν ἡ μάμμη ὄλων σας.

Α΄.

Μίαν φορὰν — λοιπὸν — καὶ ἓνα κειρὸν ὑπῆρχεν εἰς βασιλεὺς καὶ μίαν βασίλισσα εἰς τινὰ πολιτείαν τοῦ παλαιοῦ κόσμου, μικρὰν ἐννοεῖται, ἀδιάφορον δὲ ποῖον, καθότι τότε ἐβασιλεύοντο πολὺ πλείονες πόλεις ἢ σήμερον, καὶ ἐκάστη σπιθαμὴ γῆς εἶχε τὸν βασιλέα τῆς, καθὼς περίπου συνέβαιεν ἐν Γερμανίᾳ μέχρι πρὸ μικροῦ, πρὶν ἢ καταλάβῃ τὸν Βίσμαρκ ὁ συγχωνευτικὸς ἐκεῖνος παροξυσμὸς, τοῦ ὁποῦ βασιλῆες καὶ δουκῆες ἐπλήρωσαν τὰ ἱατρικὰ. Οἱ βασιλεῖς οὗτοι εἶχον τρεῖς βασιλοπούλας χαριστάτας καὶ πολυφέρρους, κεκοσμημένας μὲ πολλὰ φυσικὰ καὶ ἐπίκτητα προτερήματα, ὡς ἤθελε γράφει σήμερον ἀθηναϊκὴ τις ἐφημερίς, ἀναγγέλλουσα τοὺς ἀβραβῶνας ἢ τοὺς γάμους των. Καὶ αἱ μὲν δύο αὐτῶν, αἱ πρεσβύτεραι, ὠραῖαι καὶ πλούσιαι νύμφαι ὡς ἦσαν, ἐζητήθησαν ταχέως εἰς γάμον, καὶ νύζησαν ἐκάστη ἀπὸ βασιλοπούλας εἰς βασιλίαν τῆς τρίτης ὅμως καὶ νεωτέρας ἢ καλλονῆς ἦτο κάλλος ὑπὲρ θνητῆν· κάλλος ἐξ ἐκείνων, ἅτινα οὔτε ἐκφράζουσιν οὔτε ἐμπνεύουσιν ἔρωτα, ἀλλὰ καταπλήττουσι τὸ βλέμμα, βωβαίνουσι τὴν γλῶσσαν, ὑπαγορεύουσι θαυμασμὸν καὶ ἐπιβάλλουσι λατρείαν. Ὅσοι ἐβλεπον αὐτὴν, οὐχὶ μόνον νὰ τὴν ἐπιθυμήσωσι σύζυγον δὲν ἐτόλμων, οὐχὶ μόνον νὰ τὴν ἀγαπήσωσι δὲν συνηθάνοντο τὸ θάρρος, ἀλλὰ μόλις εἶχον τὴν γενναϊότητα νὰ ἀτενίσωσιν ἐπὶ τὸν μέλανα ὀφθαλμὸν τῆς, καὶ νὰ ἀνιδῶσιν εἰς τὸ ὑπερήφανον αὐτῆς μέτωπον. Τὴν ἐλάτρευον λοιπὸν, τὴν ἐσέβοντο, τὴν ἐφοβοῦντο σχεδόν, ὡς ἐλάτρευον καὶ ἐφοβοῦντο τὴν ἀπειροπληθῆ δμήγυριν τοῦ Ὀλύμπου των, πολλοὶ δὲ μάλιστα, οἱ δεσποδαίμονες, καὶ ὑπέθετον ὅτι ἡ ὠραία Ψυχὴ — οὕτως ἐκαλεῖτο ἡ ἡρωὶς μου — δὲν ἦτο θνητὸν θνητῆς γέννημα, ἀλλὰ θεᾶς μεταμόρφωσις, ἐμψυγὸς ἐνσωμάτωσις τῆς θεᾶς τοῦ κάλλους, γῆνην ἀνάπλασις τῆς οὐρανίου Ἀφροδίτης. Ἐπειδὴ δὲ οἱ ἄνθρωποι τότε ἦσαν λίαν εὐλαβεῖς, καὶ ἐπομένως λίαν δεσποδαίμονες, ἡ εὐσεβῆς αὐτῆς ὑπόνοια ἀνεκλαδῶθη βαθυμῶδον εἰς γενικὴν πεποιθήσιν, τὸ ἄκουσμα διεδόθη εἰς τὰ περίχωρα, καὶ ἐκ τῶν περιχώρων εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα, καὶ τὰ ἀνάγκορα τοῦ πατρὸς τῆς Ψυχῆς δὲν ἐχώρουν μετ'

ὀλίγον τοὺς λάτρεις τῆς νεοφανοῦς θεᾶς, οἵτινες ἀθροοὶ προσέτρεχον πανταχόθεν ἵνα θύσωσιν, οὐχὶ πλέον εἰς τοὺς βωμοὺς τῆς ἀοράτου θεᾶς, ἀλλὰ πρὸ ποδῶν αὐτῆς ταύτης τῆς καλλιβλεπάρου μετεμψυχώσεώς της.

Ἡ πάνδημος αὕτη προσκύνησις δύο μόνον ἀνθρώπων δὲν εὐφρέσκει παντάπασι· τὸν πατέρα τῆς Ψυχῆς καὶ τὴν ἀληθῆ θεὰν Ἀφροδίτην. Καὶ ἐκεῖνου μὲν τὴν λύπην θέλει ἐννοήσῃ πᾶς πατήρ, οὔτινος ἢ θυγάτηρ παρήλλαξεν ἤδη ἀνυμφοῦς τὸ εἰκοστὸν τῆς ἡλικίας ἔτος, ταύτης δὲ τὸ πείσμα θέλει ὀρθῶς ἐκτιμήσει πᾶσα γυνὴ ζηλοτύπος — δηλαδὴ πᾶσα γυνή.

Ἄν ἦσαι, ἀναγνώστῳ μου, ἐγγαμος καὶ ἔχῃς κόρην, ἥτις, μολοντί (ἴσως καὶ διότι) ἀπεστήθισεν ἱκανὰ φύλλα τῆς γαλλικῆς μεθόδου τοῦ Ὀλλενδόρφου καὶ τῆς Γυμναστικῆς τοῦ Κυρίου Καματζώδου, καὶ ἔμαθε νὰ τυμπανίζῃ χοροὺς τινὰς εἰς τὸ κλειδοκύμβαλον, καὶ νὰ τοὺς χορεύῃ μετ' ἀρκετῆς ἐλαφρότητος, καὶ ἀπεμνημόνευσε πολλὰς φράσεις ἐκ μεταφράσεων γαλλικῶν μυθιστορημάτων, καὶ συμβουλεύεται τακτικῶς κατὰ μῆνα τὴν ἐφημερίδα τοῦ συρμού, καὶ εἶνε συνδρομητῆς τῆς Κυρίας Λιζιέ, καὶ περιάγει εἰς τὴν ὁδὸν Πατησίων πᾶσαν ἐσπέραν τὴν λευκὴν οὐρὰν τοῦ μακροῦ μισοφορίου της, καὶ εἶνε τέλος ἀρκετὰ εὐμορφος, καὶ ἀρκετὰ πνευματώδης καὶ ἀρκετὰ πλουσίαι νύμφη, μολαταῦτα ὅμως δὲν εὐρεν ἀκόμη μνηστῆρα, θέλει εὐκόλως ἐννοήσῃ τὴν θέσιν τοῦ πατρὸς τῆς Ψυχῆς. Θὰ ἐπροτίμα ὁ ταλαίπωρος βασιλεὺς ὀλιγωτέραν λατρείαν πρὸς τὴν κόρην του, καὶ ἓνα μνηστῆρα τῶν πολλῶν αὐτῆς προσκυνητῶν. Θὰ ἤθελε νὰ ἦτον ἡ θυγάτηρ του ὀλιγώτερον ὠραία, ἵνα ἀπαλλαγῇ αὐτῆς ταχύτερον καὶ εὐκολώτερον.

Ἄν δὲ ἦσαι, ἀναγνώστῳ μου, ὠραία, — ὡς ὑποθέτω, — καὶ ἐκκαμῆς ἤδη κρότον εἰς τὰς χορευτικὰς ἐσπερίδας τῶν Ἀθηναίων, καὶ παρέδωκαν τὴν φήμην σου εἰς τὴν ἀθνασίαν τὰ ἐφημεριδάρια τῆς πρωτευούσης μὲ πολλὰ κολακευτικὰ ἐπίθετα, ἀλλ' εἶδες ὅμως αἴφνης νέον ἄστρον καλλονῆς ἀνατέλλον ὑπὲρ τὸν ἀθηναϊκὸν ὀρίζοντα, ὠραιότεραν τινὰ δμόφυλόν σου ἐκθρονίζουσάν σε, καὶ συναγεῖρουσαν περὶ τὴν λάμπην τῆς μορφῆς καὶ τῆς ἐνδυμασίας της τὴν πλειοψηφίαν τῶν ἀρσενικῶν χρυσαλλίδων τῆς πρώτης πόλεως τῆς Ἑλλάδος, καὶ κατορθοῦσαν νὰ διαμφισβητήται ὑπὸ τοῦ νεαροῦ αὐτοῦ στίφους καὶ αὐτὸς ὁ τοῦ πεδίου της ἀσπασμὸς, καὶ ἀποτολμῶσαν ἐν τῇ παντοδυναμίᾳ της νὰ ἐμπιζῆ πάντα εὐκοσμίας νόμον, οὐχὶ πρὸς ἀγανάκτησιν ἀλλὰ πρὸς θαυμασμὸν τῶν περὶ αὐτὴν χαιρόντων, — ὦ, βεβαίως ἐννοεῖς καὶ δύνασαι νὰ ἐκτιμήσῃς τί σημαίνει πόνος ζηλοτυπίας, καὶ θέλει δικαιολογήσει τὸ πείσμα καὶ τὴν ὀργὴν, ἣν ἠσθάνθη ἡ χρυσοστέφα-

νος θεὰ τοῦ κάλλους, βλέπουσα θνητῆς γέννημα καταπατοῦν τὸν γῆινον αὐτῆς θρόνον, καὶ τὰ ἱερά της τεμένη ἐρημούμενα.

Οὕτω λοιπὸν καὶ ὁ πατήρ τῆς Ψυχῆς καὶ ἡ Ἀφροδίτη ἐσκέφθησαν, πῶς νὰ ἀπαλλαγῶσι τῆς ὀχληρᾶς αὐτῆς ὑπάρξεως, ἡ δὲ δυστυχῆς κόρη εὐρέθη συγχρόνως, χωρὶς νὰ τὸ γνωρίζῃ, χωρὶς ἂν νὰ τὸ μαντεύῃ, ἀντικείμενον διπλῆς συνωμοσίας. Ἡ μὲν θεὰ, ἄμα συλλογισθεῖσα, εὐρεν εὐθὺς καὶ τὸ μέσον τῆς ἐκδικήσεως· ἐκάλεσε παρ' ἑαυτῇ τὸν παράλυτον υἱὸν της, τὸ χαριτωμένον ἐκεῖνο ζιζάνιον τῆς οἰκιακῆς εἰρήνης καὶ εὐδαιμονίας τῶν θνητῶν, τὸ καλούμενον Ἐρως, καὶ, ἀφοῦ τὸν ἐσφιγξέ τρυφερώτατα εἰς τὰς λευκάς της ἀγκάλας, ἀφοῦ κατεφίλησε περιπαθέστατα τὰς ῥοδίους του παρειάς, καὶ τὸν ἠρώτησε μετὰ πλείστου ἐνδιαφέροντος περὶ τῆς υγείας του, τῶν ἔργων του καὶ τῶν ἀσχολιῶν του, πρὸς μεγίστην τοῦ Ἐρωτος ἐκπληξιν, ὅστις οὐδὲν ἄλλο συνήθως ἤκουε παρὰ τῆς μητρὸς του ἢ ἐπιπλήξεις, καὶ οὐδὲν ἄλλο ἐλάμβανε παρ' αὐτῆς ἢ βραπίσματα, τὸν ἐκάθισε πλησίον της εἰς τὸν καναπὲν καὶ διέταξε νὰ τῷ φέρωσι γλυκόν. Τῷ προσέφερε καὶ σιγάρων, ὡς λέγει ἡ παράδοσις, ἐκεῖνος ὅμως ἀπεποιήθη, ὄχι διότι δὲν ἐκάπνιζεν, ἀλλὰ διότι ἐντρέπετο, φαίνεται, νὰ καπνίσῃ ἐνώπιον τῆς μητρὸς του, καὶ μάλιστα εἰς τὸν ἰδιαιτέρον αὐτῆς θάλαμον, εἰς τὸ boudoir της. Τέλος πάντων, μεθ' ὅλας αὐτὰς τὰς προκαταρκτικὰς φιλοφρονήσεις, ἐξέθηκεν ἡ θεὰ εἰς τὸν παντοδύναμον τῶν καρδιῶν δυνάστην, — ὡς ἀποκαλοῦσι σήμερον τὸν ἔρωτα οἱ ποιηταὶ τοῦ συρμού — τὸν κρύφιον πόνον τῆς ψυχῆς της, μ' ὄλην τὴν ἐμφυτον αὐτῆς γυναικεῖαν διπλωματίαν, καὶ ἐζήτησε παρ' αὐτοῦ ἐκδίκησιν. Τὸν παρεκάλεσε νὰ ἐμφυσῆσθῃ εἰς τὴν καρδίαν τῆς τολμηρᾶς ἐκείνης θνητῆς, ἥτις ἀντεποιεῖτο τῆς λατρείας της, σφοδρὸν καὶ ἀκαταμάχητον πάθος πρὸς τὸν ἔσχατον τῶν ἀνθρώπων, οὕτως ὥστε ἡ ὡς θεὰ παρὰ πάντων λατρευομένη νὰ προσφέρῃ τὴν ἰδίαν τῆς ἀγάπης της λατρείαν εἰς τὸν ἐλάχιστον τῶν ὑπακλιτικῶν τοῦ πατρικοῦ της βασιλείου, καὶ ἀντὶ πλουσίου μεγαλεμπορίου τῆς Ἀλεξανδρείας, νὰ ἐπιθυμήσῃ σύζυγον ὑγειονομοσταθμάρχην τινὰ ἢ πρωτοκολλιστὴν ἐπαρχεῖου, ἢ καὶ τηλεγραφοφύλακα. Ὁ Ἐρως, πρόσφατον ἔτι ἔχων τὴν γεῦσιν τοῦ γλυκοῦ καὶ τῶν φιλημάτων τῆς μητρὸς του, ὑπεσχέθη πᾶν ὅτι τοῦ ἐζητήθη, καὶ ἀνεχώρησεν (ἀπέπητη δηλ., διότι, ὡς γνωρίζετε, ὁ Ἐρως εἶνε πτερωτός), ἐν καὶ μόνον συλλογιζόμενος: ὅτι ἡ ἀγνωστος αὐτῆ τῆς μητρὸς του ἐχθρὰ θὰ ἦτο βεβαίως πολὺ, παραπολὺ ὠραία, ἵνα κινήσῃ εἰς τοιοῦτον βαθμὸν τὴν ζηλοτυπίαν τῆς ἀγαθῆς του μητρὸς, καὶ ὅτι ἀφεύκτως ἐπρεπε νὰ τὴν ἴδῃ.

Ὁ πατήρ τῆς Ψυχῆς ἐξ ἐτέρου μὴ δυνάμενος νὰ

ὑποβάλλη τόσον μυστικὴν οἰκογενειακὴν ὑπόθεσιν εἰς τὰ φῶτα τοῦ ἀνακτοβουλίου του, καὶ μὴ γνωρίζων ποῦ ἄλλου νὰ εὕρῃ συμβουλὴν, ἐτρέπη τὴν πεπατημένην καὶ συνήθη τότε ὁδὸν, ἐπορεύθη τουτέστι πρὸς τὸν Ἀπόλλωνα, ὅστις ἦτο μὲν θεὸς, ἀλλὰ πρὸς ἐξοικονόμησιν τῶν βιωτικῶν του ἀναγκῶν μετήρχετο καὶ τὴν μαγείαν ἐπὶ γῆς, καὶ ἐῤῥιπτεν ἐν Δελφοῖς τὰ χαρτία εἰς τοὺς θέλοντας νὰ μάθωσι τὴν τύχην των. Φθὰς ὁ βασιλεὺς εἰς τὸ μαντευτικὸν κατάστημα τοῦ Κ. Ἀπόλλωνος, ἔδωκε τὸ ἐπισκεπτῆριόν του εἰς τὸν θυρωρὸν, καὶ ἐζήτησεν ἀκρόασιν παρὰ τοῦ θεοῦ, ἐκθέσας συνάμα καὶ τὸν σκοπὸν τῆς ἀφιξέως του· λαβὼν ὅμως εἰς ἀπάντησιν, ὅτι ὁ Κύριος ἔλειπε, μετέβη εἰς ἓν τῶν καλλιτέρων ξενοδοχείων τῶν Δελφῶν, «Ξενοδοχεῖον τοῦ Παρνασσοῦ» ὀνομαζόμενον, καὶ ἄκπως καθαρώτερον, φαίνεται, τοῦ ὁμωνύμου σημερινοῦ ξενοδοχείου τῶν Ἀθηνῶν, ἐδείπνησε, καὶ κατεκλίθη, σκοπῶν νὰ ἐπανέλθῃ τὴν ἐπιούσαν εἰς τὸ ἐργαστήριον τῆς μαντικῆς.

Ὁ Ἀπόλλων ἐν τούτοις ἦτο προσκεκλημένος τὸ αὐτὸ ἐκεῖνο ἑσπέρας παρὰ τοῦ Διὸς εἰς συμπόσιον. Νέος θεὸς, ὁ υἱὸς τῆς Ἀλκμήνης καὶ — οὐχὶ τοῦ συζύγου τῆς Ἀμφιτρούνης ἀλλὰ τοῦ Διὸς, ὁ Ἡρακλῆς ἐπρόκειτο νὰ εἰσαχθῆ εἰς τὴν χορείαν τῶν Ὀλυμπίων, νομιμοποιούμενος δι' ἀναγνωρίσεως ὑπὸ τοῦ πατρὸς του.

Μεγάλη ἐπὶ τούτῳ εὐωχία εἶχε παρασκευασθῆ εἰς τοὺς θεοὺς τοῦ Ὀλύμπου· ὁ Ἑρμῆς εἶχε καταβῆ πρὸ μιᾶς ἑβδομάδος εἰς τὴν γῆν, ἵνα προμηθευθῆ σικελοῦς μαγεῖρους καὶ κλαζομένειον οἶνον, κομψὰ δὲ καὶ καλλιγραφημένα ὑπὸ τῆς Ἥρας προσκλητήρια εἶχον διανεμηθῆ εἰς τοὺς παλαιούς θεοὺς πρὸ τριῶν ἡδὴ ἡμερῶν, κατὰ τοὺς κανόνας τῆς αὐλοτυπικῆς. Ὁ Ἀπόλλων ἐπομένως δὲν ἠδύνατο νὰ λείψῃ, καὶ κλείσας τὸ κατάστημά του, ἀπῆλθε νὰ λησμονήσῃ εἰς τὴν τράπεζαν τοῦ Διὸς τὴν ἐκ τῆς ἀργίας τοῦ ἐργαστηρίου του χρηματικὴν αὐτοῦ ζημίαν. Φύσει δὲ κομψοπρεπῆς καὶ ἐρωτύλος θεὸς, ἐκάθισε πλησίον τῆς Ἀφροδίτης, πρὸς μέγιστον σκανδαλισμὸν τοῦ συζύγου τῆς Ἥφαιστου, καὶ μείζονα ἔτι τοῦ ἐραστοῦ τῆς Ἄρεος, καὶ προσεπάθησε νὰ διασκεδάσῃ τὴν ὥρακιν ὁμοτράπεζόν του διὰ τῶν ἀπὸ τῆς γῆς νεολογημάτων καὶ πιστῆς ἀφηγήσεως πάσης γυναικείας καταλαλιᾶς. Σωρεύων οὕτω ἀνέκδοτα ἐπὶ ἀνεκδότων, καὶ ὀλοκλήρους πολλαῖς πλαττων ἱστορίας ἐκ μικροῦ καὶ ἀσημάντου καθ' ἑαυτὸ γεγονότος, ἵνα προκαλέσῃ τὸ μείδιμα ἐπὶ τῶν πορφυρῶν χειλέων τῆς Ἀφροδίτης, κατεπρόδωκε καὶ αὐτὰ τὰ σκανδαλώδη μυστικά, ὅσα οἱ τῆς μαντικῆς του πελάται τῷ εἶχον ἐμπιστευθῆ, καὶ ἔφθασε, μεταξὺ λόγων, εἰς τὴν αἴτησιν τοῦ πατρὸς τῆς Ψυχῆς. Ἀκούσασα τὸ ὄνομα τῆς ὥραιας κόρης ἢ ἐλικοβλέφα-

ρος θεᾶ, ἠγανάκτησε καὶ πάλιν ἐκ πείσματος, καὶ τοσοῦτον βαθὺ ὑπῆρξε τῆς ὀργῆς τῆς τὸ ἐρύθημα, ὥστε κατεπορφύρανε τὴν μορφήν της, μ' ὅλον τὸ ἐπ' αὐτῆς φύκος, τὸ κατὰ μυστικὴν συνταγὴν τοῦ Ἀσκληπιοῦ κατεσκευασμένον. Ἡσθάνθη καὶ πάλιν τὴν παλαιὰν τῆς ὀργὴν ἀνακυκῶσιν τὰ τρυφερά της στήθη, ἢ προσβεβλημένη φιλοτιμία της ἀνεστατώθη, καὶ ἔδραξε χωρὶς δισταγμοῦ τὴν εὐκαιρίαν τοῦ νὰ χαλκεύσῃ καὶ ἄλλην φοβερωτέραν ἔτι ἐκδίκησιν κατὰ τῆς ἀτυχοῦς Ψυχῆς. Παρεκάλεσε διὰ τοῦ ἱλαρωτέρου της βλέμματος, τοῦ χαριστέρου της μειδιάματος καὶ τῶν γλυκερωτέρων της λόγων, καὶ κατάρθρωσε νὰ πείσῃ τὸν μάγον Ἀπόλλωνα νὰ μαντεύσῃ εἰς τὸν πατέρα τῆς πτωχῆς κόρης ὅ,τι ἀπαισιώτερον περὶ τῆς τύχης καὶ τοῦ μέλλοντος τῆς θυγατρὸς του, καὶ νὰ τῷ εἴπῃ ὅτι δὲν ἠδύνατο ἄλλως ν' ἀπαλλαγῇ τῶν δυστυχημάτων καὶ τῶν συμφορῶν, ἅτινα ἢ δυσσείωνος ἐκεῖνη κόρη ἤθελε φέρει εἰς τὸν οἶκόν του, ἢ ἐκθέτων αὐτὴν εἰς βορὰν τῶν θηρίων. Ὁ δὲ χαρτομάντις θεὸς, τὸ μὲν ἵνα πληρώσῃ τὰ μειδιάματα — ἴσως καὶ κἀνὲν φίλημα — τῆς ὥραιας συναδέλφου του, τὸ δὲ διότι ἀπέδιδεν εἰς τὰ μαντεύματά του πολὺ ὀλιγωτέραν σημασίαν ἢ οἱ εὐπιστοὶ θνητοὶ, ὑπεσχέθη τὸ ζητηθὲν καὶ ἐτήρησε τὴν ὑπόσχεσίν του τὴν ἐπομένην ἡμέραν, ὅτε λίαν πρῶτ', μόλις πίων τὸν καφέν του, ἦλθεν ὁ βασιλεὺς καὶ ἔκρουσε τὴν θύραν τοῦ ἐργαστηρίου του. «Τέρας θὰ νυμφευθῇ τὴν θυγατέρα σου, τῷ εἶπεν, οὐχὶ δὲ θνητός· στόλισέ την ὡς νύμφην καὶ ἄφες τὴν ἐκτεθειμένην ἐπὶ τινος βράχου· ἐκεῖ θὰ τὴν ζητήσῃ ὁ νυμφίος της.»

Ὁ πατὴρ τῆς Ψυχῆς, ἐπιστρέψας περίλυπος εἰς τὰ ἀνάκτορά του, καὶ μὴ αἰσθανόμενος ἱκανὴν ψυχικὴν δύναμιν, ὅπως ἐκτελέσῃ μόνος τὴν σκληρὰν παραγγελίαν τοῦ θεοῦ, ὑπέβλεπε τὸν χρησμὸν τοῦ Λοξίου εἰς τὴν σκέψιν τῶν μυστικοσυμβούλων του, ζητῶν ἐνίσχυσιν ἐκ τῆς ἀποφάσεώς των. Οὗτοι δὲ, ἀφοῦ παρέτριψαν τὰς χεῖράς των, καὶ ἔβησαν ὀλίγον, καὶ ἐκυττάχθησαν μεταξύ των, καὶ οὐδὲν εἶπον, ὅπως συνήθως πράττουσιν οἱ βασιλικοὶ σύμβουλοι, ἔκυψαν κύκλω τὰς κεφαλὰς, ὡς εἰ ἐβάρυνεν ἐπ' αὐτῶν ὁ χρησμός, καὶ μόνον τῆς πολυτίμου σιωπῆς των τὴν βοήθειαν παρέσχον εἰς τὸν βασιλέα των. Τὴν σιγὴν ταύτην ἐξέλαβεν ἐκεῖνος λίαν φυσικῶς, καὶ ὡς συνήθως πράττουσιν οἱ τοιοῦτους συμβούλους ἔχοντες βασιλεῖς, ἀντὶ ἐγκρίσεως, καὶ ἀποπέμψας αὐτοὺς, ἀφοῦ τοὺς νύχαρίστησε διὰ τὴν σπουδαίαν συνδρομὴν τῶν φώτων καὶ τῆς πείρας των, ἐξετέλεσεν ὁ ταλαίπωρος τὴν παραγγελίαν τοῦ Ἀπόλλωνος.

B'.

Παρὰ τοὺς πρόποδας ἀποτόμου βράχου, δεσπόζοντος πυκνοτάτου δάσους, εὐρίσκομεν τὴν ἐπομένην ἑσπέραν κατακειμένην λειπόθυμον τὴν ἀτυχῆ κόρην, ἐνδεδυμένην τὴν νυμφικὴν της στολὴν καὶ λυσιπλόκκιμον.

Εἶνε ὥρακία θερὴν ἑσπέρα, καὶ τὸ ἤρεμον λυκόφως τῆς ἐπερχομένης νυκτὸς περιστέλλει ἀνεπαίσθητος τὸν ὄριζοντα, θάπτον κατὰ μικρὸν ὑπὸ τὰς ἀμφιβόλους σκιὰς του καὶ δάση καὶ βράχους καὶ κοιλάδας. Ἡ ἑσπερινὴ δρόσος καταβάλλει τὸν κοινόριον τῆς ἡμέρας, αἱ διψῶσαι κάλυκες τῶν μηκῶνων ἀνεγείρουσι τὰς πορφυρὰς των κεφαλὰς, τὰ δειλινὰ διαστελλοῦσι τὰ κλεισμένα των χεῖλη πρὸς τὸ φίλημα τῆς νυκτὸς, καὶ ἡ ἐλαφρὰ τοῦ ζεφύρου πνοὴ νανοῦρίζει ἐντὸς τοῦ φυλλώματος τὴν λάλον ἀηδῶνα, προσαγορεύουσιν εὐθύμως τοὺς ἐπιτέλλοντας ἀστέρας. Μαγευτικὴ ἑσπέρα, ἀναγνώστὰ μου, ἑσπέρα ἀξίζουσα τρία τοῦλάχιστον ἔτη ζωῆς, ἑσπέρα ἐξ ἐκείνων, ὧν ἀπολαύομεν πολλαῖς ἡμεῖς ἐν Ἀθήναις χωρὶς νὰ τὰς ἐκτιμῶμεν, καὶ τὰς ποθοῦμεν ἐπὶ ζέωνος γῆς, χωρὶς νὰ τὰς ἔχωμεν. Ὁμοιάζομεν κατὰ τοῦτο τὴν λειπόθυμον Ψυχὴν, ἐφ' ἣς ἔχουσε μάτην ἢ φύσιν τὴν ἑσπέραν ἐκεῖνην πλήρεις τοὺς θυλάκους τῶν δώρων της, δι' ἣν μάτην ἐσκορπίζεν ἀρώματα ἢ αὔρα, δι' ἣν μάτην ἐσπινθίριζον οἱ ἀστέρες, ὡς νεόκοποι ἀδάμαντες, καὶ μάτην ἐψαλλεν ἢ ἀηδῶν. Ἀλλὰ καὶ λειπόθυμος ἂν δὲν ἦτο ἡ δυστυχῆς κόρην, καὶ ἂν νάρκη μολυβδίνα δὲν ἐβάρυνεν ἐπὶ τὰς αἰσθήσεις της, τί ἤθελεν ἀπολαύσει, τί ἤθελεν αἰσθανθῆ ἢ ἀλγοῦσα καρδίαν της; Ἡ εὐτυχία εἶνε ἄχρους ἢ λιανὴ ἀκτίς, ἀποκτώσα χρῶμα μόνον διὰ τοῦ διαφανοῦς πρίσματος τῆς ψυχῆς μας· ὅταν τὸ πρίσμα εἶνε θυμωμένον, οὔτε χρῶμα λαμβάνει ἢ ἀκτίς οὔτε τὸ θάλλπος της αὐτὸ διατηρεῖ. Τοῦτο συνέβη καὶ εἰς τὴν Ψυχὴν, ὅτε εἰς νυκτερινὸν ψυχὸς μεταβληθεῖσα ἢ ἑσπερινὴ δρόσος ἀφύπνισε τὰς κοιμωμένας αἰσθήσεις της. Εἶδεν ἑαυτὴν μόνην καὶ ἐγκαταλελειμένην ἐν τῷ σκότει τῆς νυκτὸς, καὶ τρόμος ἐπάγωσε τὴν καρδίαν της· ἀνεμνήσθη τῆς θέσεώς της, ἀνεπόλησε τὴν τύχην καὶ τὸ μέλλον της, καὶ ἀναίσθητος πρὸς τὰ πέριξ της θέλητρα τῆς θερῆς νυκτὸς, ἀπαθῆς πρὸς τὴν κυκλοῦσαν αὐτὴν μαγείαν, ἀνελύθη εἰς δάκρυα καὶ ἔκλαυσε πικρά. Ἐῤῥιψε μακρὰν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς της τὰ ῥόδα τοῦ νυμφικοῦ της στεφάνου, καὶ τὰ σιγαλὰ δάκρυά της ἤξηνσαν εἰς ὀρθῶν ταράξαντα τὰς ἠχοῦς τοῦ δάσους, ἀλλ' οὐδεὶς ἀπήνησεν εἰς τὸν θρήνόν της, οὐδεὶς ἤκουσε τὸν κλαυθμόν της.

Πολλὴν ὥραν ἔκλαυσε οὕτω ἡ δυστυχῆς κόρην, ἀλλὰ τέλος ἀπέκμαε κλαίουσα, τὰ βλέφαρά της ἐ-

κλείσθησαν ὑπὸ τὸ φίλημα τοῦ ὑπνου, καὶ ἀπεκοιμήθη. Ὡραῖον ὄνειρον ἦλθε τότε ν' ἀναπτέρωσῃ τὴν καταπεπονημένην αὐτῆς φαντασίαν, καὶ νὰ γλυκάνῃ τὴν πικρίαν τῆς καρδίας της. Εἶδε καθ' ὑπνους ὅτι εὐώδης καὶ δροσερὰ ζεφύρου πνοὴ ἀνύψωσεν αὐτὴν ὑπὲρ τὴν γῆν καὶ τὴν ἔφερεν ἐναέριον· ἠσθάνετο ἐαυτὴν ἐλαφρὰν ὡς πτερόν καὶ τὰ στήθη της τὰ βεβαρημένα διεστέλλοντο ὡς πέπλος κυματίζων. Ἰπταμένη οὕτω εἰς τὸ κενὸν ἐπὶ τῶν πτερυγῶν τῆς αὔρας, ὑψουμένη ὀλονὲν καὶ περαλλάσσουσα κάτωθεν της δρυμῶν καὶ βουνῶν, δὲν ἠσθάνετο φόβον, δὲν ἔτρεμεν, δὲν ἠγωνία, ἀλλ' ἔχαιρε τοῦναντίον καὶ ἠλπίζεν· ὑψώθη οὕτω ὑπὲρ τὰ σύννεφα, καὶ ἵπτατο πάντοτε ταχύτερον, οἱ δὲ ἀστέρες ἔφευγον ὀπισθὲν της, οἴοντι ἀνοίγοντες δρόμον εἰς τὴν κολπουμένην ὑπὸ τοῦ ἀνέμου νυμφικὴν της ἐσθῆτα. Ἐτρεχε, ἔτρεχε πάντοτε, καὶ ἡ ταχειὰ της ἀεροδρομικὴ ἤρχιζεν ἤδη νὰ τῆς ἀφαιρῇ τὴν πνοήν, ὅτε ὁ φέρων αὐτὴν ζεφύρος ἐκόπασε βαθμηδόν, καὶ ἤρχισε πάλιν ἡρέμα καταβίνουσα πρὸς τὴν γῆν. Ἀλλ' ὅπως ἔχαιρε πρότερον αἰσθανομένη ὅτι ἀνέβαινε, τόσον ἢ συναίσθησις τῆς ἐναερίου καταβάσεως συνέστελλε τότε τὴν καρδίαν της. Ἀνεξήγητος τρόμος, ἀγωνία παράδοξος τὴν ἐκυριεύσεν, ἐνόμιζεν ὅτι θὰ κρημνισθῆ εἰς τὰ τάρταρα, ὅτι εἰς ἀνήλιον σκότος ἔμελλε νὰ βυθισθῆ, καὶ ἠθέλησε νὰ φωνάξῃ ἵνα καλέσῃ βοήθειαν· ἀλλ' ἡ φωνὴ ἐκόλλησεν εἰς τὸν λάρυγγά της, τὰ χεῖλη της ἐκινήθησαν σπασμοδικῶς, καὶ ὅτε τέλος ἠσθάνθη ὅτι δὲν ἐκινεῖτο πλέον, ὅτι ἡ φοβερὰ ἐκεῖνη κατάβασις εἶχε τελειώσει, ἐνόμισεν ὅτι εἶχεν ἐκπνεύσει τὴν ὑστάτην αὐτῆς πνοήν. Ἠπατάτο ὅμως, διότι ἠσθάνθη φλογώδες φίλημα κατακαύσαν τὰ χεῖλη της καὶ βυθιστὰ κραυγὴν ἐξύπνησεν.

Εἶδε πέριξ της, ἀλλ' οὐδὲν διέκρινε, διότι σκότος βαθὺ τὴν περιεκύκλω· ἔτεινε τὸ οὖς, ἀλλ' οὐδὲν ἤκουσε, διότι σιγὴ ἄλυτος ἠπλοῦτο περὶ αὐτὴν· ἠθελε δὲ πιστεῦσαι ὅτι καὶ ὁ ὑπνος της καὶ τὸ ὄνειρόν της ἐξηκολούθουν εἰσέτι, ἂν δὲν ἠσθάνετο τοὺς ὀφθαλμούς της ἀνοικτούς, ἂν διὰ τῶν ἄλλων αὐτῆς αἰσθήσεων δὲν ἀντελαμβάνετο ὅτι ἡ θέσις της μετεβλήθη, καὶ ὅτι δὲν ἔκειτο πλέον ἐν ὑπαίθρῳ, ἐπὶ ἀποτόμου βράχου. Δὲν ἔβλεπε πλέον ἀστέρας ἀνωθὲν της, δὲν ἤκουε πλέον τῆς ἀηδῶνος τὸ κελάδημα, οὔτε ἠσθάνετο πλέον τὴν δρόσον τοῦ δάσους καὶ τὴν πτέρυγα τοῦ ζεφύρου ἐπὶ τῶν παρεῖων της. Τὴν ἐξείαν τοῦ θυμοῦ ὁσμὴν εἶχε διαδεχθῆ χλιερά καὶ μυρίπνοος ἀτμοσφαῖρα δωματίου, τὴν πρὸ μικροῦ πετρῶδη κοίτην της εἶχεν ἀντικαταστήσει μαλακὴ πτιλώδης κλίνη, τὸ δὲ ἀστερόφωτον λυκόφως τοῦ οὐρανοῦ καὶ αἱ μελαναὶ τοῦ δάσους σκιαὶ εἶχον μεταβληθῆ εἰς ἐντελῆ καὶ μονότονον σκοτίαν, ἥτις τὴν ἐτρόμαξεν, ὡς μᾶς τρομάζει τὸ ἄγνωστον, τὸ

ἀκκτάληπτον καὶ τὸ μυστηριώδες. Πῶς μετέλλα-
 ξεν αἴφνης ἀνεπισιθίως τὴν προτέραν τῆς θέσιν;
 Πῶς ὠδοιπόρησε καθ' ὕπνον; πῶς ἀλλοῦ κοιμηθεῖσα
 ἀλλοῦ ἐξύπνησε; ποίαν τριχίνην γέφυραν διέδραμεν
 ἐν κέρει; ἀπὸ βραχῶδους πέτρας εἰς εὐώδη κοιτῶνα;
 Πάτην ἐταλαιπώρει τὸν νοῦν τῆς, ἵνα ἀπαντήσῃ εἰς
 τὰ ἐρωτήματα ταῦτα τῆς ψυχῆς τῆς, ἡ Ψυχῆ. Ἐ-
 σκέπτετο, ἀνεπόλει τὸ παρελθόν, ἐζήτηε νὰ μαντεύσῃ
 τὸ παρὸν, ἀλλ' οὐδὲν εὔρισκε, καὶ ἡ ἀπ' ἐκείνου εἰς
 τοῦτο μετάβασις ἔμενε δι' αὐτὴν αἰνίγμα, οὐτινος τὴν
 διέφευγεν ἡ λύσις.

Αἴφνης, ἐνῶ ἀπῆδαλιούχητος ἐπλανᾶτο ἡ διάνοιά
 τῆς εἰς εἰκασίαις, κυμαινομένη μεταξὺ ἐλπίδος καὶ
 φόβου, μεταξὺ τρόμου καὶ γαλήνης, καὶ μάτην προ-
 σεπάθει νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὸ κυκλοῦν αὐτὴν ἄγνωστον,
 καὶ μάτην ἐζήτηε ὁ ὀφθαλμὸς τῆς νὰ διαπεράσῃ τὰ
 περὶ αὐτὴν σκότη, ἐνῶ ἡ φλογερὰ σφραγὶς τοῦ μυσ-
 τικοῦ ἐκείνου καὶ ἀνεξηγήτου φιλήματος ἔμενε
 ἔτι ἐπὶ τῶν χειλέων τῆς, καὶ μάτην ἠγωνίζετο τῆς
 παρθένου ὁ νοῦς νὰ μαντεύσῃ τὴν ἀφορμὴν του, δεύ-
 τερον, φλογερότερον τοῦ πρώτου φιλήμα, τῆς ἔ-
 κασε πάλιν τὰ χεῖλη· πρὶν ἢ δὲ συνέλθῃ ἐκ τῆς
 ἐκπλήξεως, καὶ ἄλλο φιλήμα ἠθθάνθη τὸ στόμα τῆς,
 καὶ μετ' αὐτὸ ἄλλο, καὶ πάλιν ἄλλο, καὶ λάβῃ
 ὅλη ἀσπασμῶν περιεχύθη εἰς τὴν μορφήν τῆς, καὶ
 ἠθθάνθη ἀναβράζον τὸ αἶμα τοῦ προσώπου τῆς ὑπὸ
 τὴν φλόγα ἀσθμαιοσύνης πνοῆς· συγχρόνως δὲ νέα
 καὶ σφριγῶσα ἀγκάλη περιέβαλε τὴν νεκρὰν τῆς
 ὄσφυν, καὶ ἄφθοι βόστρυχοι μεταξὺδους κόμης
 ἐχύθησαν περὶ τὸ μέτωπόν τῆς. Ἐβαλε τρόμου κραυ-
 γὴν, ἀλλὰ θερμὰ χεῖλη τῆς ἔφραξαν τὸ στόμα· ἐ-
 πρότεινε τοὺς ἀσθενεῖς τῆς βραχίονας· ἵν' ἀποδιώξῃ
 τὸν βαρύνοντα ἐπ' αὐτῆς ἐφιάλτην, ἀλλ' αἱ χεῖρες
 τῆς ἀπήντησαν νέον καὶ λιγυρὸν σῶμα κατακείμε-
 νον παρὰ τὸ πλευρὸν τῆς· ἠγωνίσθη νὰ ἀποσπασθῇ
 τῆς καιούσης ἐκείνης ἀγκάλης, ἀλλ' ἡ ἀγκάλη ἐσ-
 φίγηθη στενότερον περὶ τὰ στήθη τῆς.

Ὡ! πότε, ἀναγνώστὰ μου, ἐπάλαυσε νικηφόρος ἡ
 χιὼν κατὰ τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων; πότε ἀντέστη ὁ
 πάγος κατὰ τοῦ πυρός; πότε ἀντηγωνίσθησαν αἱ νι-
 φάδες τῆς νυκτερινῆς πάχνης κατὰ τοῦ θάλπου ἡ-
 μέρας θερινῆς; Τίς εἶνε ἡ καρδία ἐκείνη, ὅσον σκλη-
 ρὰ, ὅσον ἀδαμάντινος καὶ ἀν ὑποτεθῆ, ἥτις ὑπέμει-
 νεν ἀπαθῆς τὸ πρῶτον ἐρωτικὸν φιλήμα, the first
 kiss of love, ὅπερ ὕμνησεν ὁ ἀτυχῆς κύκνος τοῦ
 Μεσολογγίου; Ποίαι, μεταξὺ τῶν ἀναγνώστριων μου,
 ὑπερβᾶσα τὸ δέκατον ὄγδοον τῆς ἡλικίας τῆς ἔτος,
 δὲν ἐνουμείται πῶς ἐσήμανε τὸ γλυκὺ ἐγερτήριο
 εἰς τὴν ὑπνώτουςαν καρδίαν τῆς; Ἡ ἐπαφὴ τει-
 σάρων χειλέων, νέων καὶ πορφυρῶν εἶνε ἡ γέννησις
 τοῦ ἀληθεστέρου ἐρωτος. Ἄς μὴ κἀίωσι καὶ τὰ τέσ-
 σαρα, τόσον τὸ καλλίτερον· ἀρκεῖ τὰ δύο μόνον νὰ

ἦνε φλογερὰ, καὶ τὸ πῦρ μετὰδίδεται· μὴ δὲν γεννᾶ-
 ται ὁ κερκυνὸς ἐκ τῆς ἐπαφῆς; δύο νεφῶν ἀντιθέτου
 ἤλεκτρισμοῦ;—ὡς διδάσκουσι τοὺλάχιστον οἱ καθη-
 γηταὶ τῆς φυσικῆς, — μὴ ἦνε ἄλλο τι ὁ ἔρωσ ἢ φυσ-
 σικώτατον ἠλεκτρικὸν φαινόμενον; Τοῦτο ἔπαθε καὶ
 ἡ ἀθῶα ἡρώς μου· τοῦτο ἀπαράλλακτα, ὅπερ ἔπαθον
 αἱ πλεῖστα τῶν ἀναγνώστριων μου. Κατ' ἀρχὰς ἐ-
 ξεπλάγη, ἔπειτα ἀντέστη, κατόπιν ἐθερμάνθη, καὶ
 τέλος ἀνεφλέχθη καὶ παρεδόθη. Οἱ ἀσπασμοὶ τοῦ
 ἀγνώστου καὶ μυστηριώδους τῆς ἐρωμένου, χωρὶς
 ἀπαντήσεως τὸ πρῶτον, ἀνεμίχθησαν ἐντὸς ὀλίγου
 μετὰ τῶν ἰδίων αὐτῆς φιλημάτων, καὶ τὸ ἐν φίλη-
 μα διεδέχθη ἄλλο, καὶ ἐκεῖνο ἄλλο, μέχρις οὐ τὰ
 χεῖλη τῶν ἔμειναν ἠνωμένα καὶ αἱ ἀγκάλαι τῶν συ-
 νεσφιγμέναι. . . . Ὁ Γκαίτης λέγει πού, ὅτι αἱ νέαι
 μεθύουσι μετὰ τὸ φίλημα, ὡς μεθύουσιν οἱ ἄνδρες με-
 τὰ τὸν οἶνον· ἐν φίλημα κατ' ἀρχὰς, . . . ἐν ποτήριον
 τὸ πρῶτον . . . ἔπειτα δεύτερον, ἔπειτα καὶ ἄλλο,
 καὶ ἄλλο . . . μέχρις οὐ χάνομεν τὰς αἰσθήσεις καὶ
 πίπτομεν· ὅστις θέλει νὰ μὴ μεθύσῃ, ἄς μὴ ἐγγίξῃ
 μετὰ τὰ χεῖλη του . . . οὔτε οἶνον, οὔτε ἄλλα χεῖλη.
 Δὲν λέγει ἀλήθειαν ὁ βραχὺς ποιητής;

(Ἔπεται τὸ τέλος.)

ΑΓΓΕΛΟΣ ΒΛΑΧΟΣ.

Σ Η Μ Ε Ι Ω Σ Ε Ι Σ

Εἰς τὰ δύο μαθήματα τοῦ Α. Πάλλη.

(Ἰδὲ ἀριθ. 418 καὶ 419.)

Α'.

Ἐδημοσιεύθησαν γερμανιστὶ πρὸ τριῶν περιόπου
 μηνῶν, καὶ ἀμέσως μετεφράσθησαν εἰς τὴν Ἀγγλι-
 κὴν καὶ Γαλλικὴν αἱ φιλοσοφικαὶ μελέται τοῦ Lie-
 big, περὶ τῆς ἀναπτύξεως τῶν ἰδεῶν ἐν ταῖς φυσι-
 κοῖστορικαῖς ἐπιστήμας, (Etudes Philosophiques.
 Le développement des idées dans les sciences
 naturelles). Ἐν τῷ πονήματι τούτῳ ὁ περιώνυμος
 οὗτος χημικὸς καὶ πρόεδρος τῆς ἐν Μονάχῳ Ἀκα-
 δημίας τῶν ἐπιστημῶν ὑποστηρίζει θαυμασίως, ὅτι
 ἵνα καλλιεργηθῇ ἡ διάνοια, ἵνα μορφωθῇ τάξις τις
 διανοητικὴ ἐν τῇ κοινωνίᾳ (Classe intellectuelle
 ὡς ἀναγκάζεται καὶ ὁ Γάλλος μεταφραστὴς ἵνα
 μεταφράσῃ ἀκριβῶς τὴν ἔννοιαν τοῦ Liebig ἀντὶ
 καλλιέργειας, ὥστε νὰ ὑπάρξῃ πρῶτον ὕλικὸς πολι-
 τισμὸς. Διὰ τῆς ἀναπτύξεως τῶν τῆς γεωργίας,
 τῶν τεχνῶν καὶ ἐν γένει τῆς βιομηχανίας αὐξάνει ὁ
 πλοῦτος· καὶ οὕτω τάξις τις ἀνθρώπων κεκτημένη
 τοῦς τρόπους τοῦ ζῆν ἀνέτως, καὶ μὴ ἀσχολουμένη

εἰς ὕλικὰς ἐργασίας δύναται νὰ συγκεντρώσῃ πάσας
 τὰς δυνάμεις πρὸς καλλιέργειαν τῆς διανοίας· οὕτω
 δὲ τὰς ἐπιστήμας; νὰ προαγάγῃ καὶ νὰ ἀποτελέσῃ
 τὸν διανοητικὸν πολιτισμὸν, ὡς τὸν ὀνομάζει ὁ
 Liebig. Ὁ νοῦς, ὡς εἶπομεν ἐν τῷ Α. μαθηματι, ἔ-
 πλασε τὰς τέχνας, ἀλλ' ἀπαιτεῖται μείζων ἐνέργεια
 αὐτοῦ πρὸς σύστασιν καὶ προαγωγὴν τῶν ἐπιστη-
 μῶν. Ὅθεν ἀνάγκη νὰ προαχθῇ πρῶτον ἡ κοινωνία
 ὕλικῶς εἰς τοιοῦτον βαθμὸν, ὥστε νὰ δύναται μοι-
 ρᾶ τις εὐποροῦσα νὰ καλλιεργῇ τὰς ἐπιστήμας, ἅμα
 δὲ νὰ αὐξήσῃ διὰ τῆς καλλιέργειας ταύτης τὴν τοῦ
 νοῦς δύναμιν, νὰ δύναται, δηλαδὴ νὰ ἐφαρμόσῃ εὐ-
 ρυχώρως τὸν νόμον τῆς ἀνθρωπίνης ἐπιλογῆς. Μορ-
 φοῦται δὲ οὕτως ἡ μέση μοῖρα, ἥτοι ἡ διανοητικὴ
 τάξις, ὡς ὀνομάζει αὐτὴν ὁ Liebig. Ἡ τάξις αὕτη
 διὰ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ νοῦς, χάριν τῆς ἀσκήσεως
 αὐτοῦ, εἶναι ἡ μόνη, ἥτις δύναται νὰ ἐκτιμῆσῃ τὰς
 ἐπιζημίους ἐπιδράσεις, εἴτε ἐξωτερικὰς εἴτε ἐσωτε-
 ρικὰς, καὶ νὰ θέτῃ φραγμὸν εἰς αὐτὰς σώζουσα τῆς
 κοινωνίας τὴν τε ἀνεξαρτησίαν καὶ ἐλευθερίαν. Ἡ
 ἐλευθερία τῶν ὄντων, τουτέστιν ἡ ἀκωλύτως ἐπιτελου-
 μένη ἐνέργεια τῶν τε σωματικῶν καὶ διανοητικῶν
 δυνάμεων ἐνὸς ἐκάστου τῶν μελῶν τῆς κοινωνίας,
 δὲν δύναται νὰ στηριχθῇ, εἰμὴ διὰ τῆς τάξεως ταύ-
 τῆς, ἥτις ἐννοεῖ, ὅτι πρὸς στήριξιν τῆς ἐλευθερίας
 ἀπαιτεῖται ἡ τοῦ νόμου ἐκτέλεσις, καὶ πρὸς ἐκτέ-
 λεσιν τοῦ νόμου ἀπαιτεῖται ἡ κραταιώσις τῆς αὐ-
 θεντίας ἐν τῇ ἀνωτάτῃ ἀρχῇ· καὶ ἐννοεῖ πρὸς τοῦ-
 τοις ὅτι ἐν τούτῳ θέλει εὔρει τὸ ἴδιον συμφέρον ἅ-
 μα δὲ τῆς κοινωνίας ἀπάσης. Ὅθεν ἔπεται, ὅτι ἄ-
 νευ τῆς ὑπάρξεως διανοητικῆς τάξεως ἐν τῇ κοινω-
 νίᾳ δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ πολιτικὴ ἐλευθερία, δὲν
 δύναται τὰ μέλη τῆς κοινωνίας νὰ εὐρωσιν ἐγγύη-
 σιν τῆς προσωπικῆς τῶν ἐλευθερίας. Καὶ εἰ μὲν κω-
 λύεται ἡ ἐνέργεια τῶν σωματικῶν καὶ διανοητικῶν
 δυνάμεων ὑπὸ ἐνὸς μόνου, σύστημα ἰσχύος πᾶσι
 αὐτοῦ κατορθώσαντος, γεννᾶται ἡ μονοτυραννία, εἰ
 δὲ ὑπὸ πλειόνων, ἡ πολυτυραννία, ὁ πολυκέφαλος
 δεσποτισμὸς, ἡ καὶ ἡ ἀναρχία. Διὰ τὸν εἰρημένον
 λόγον ἐν ταῖς βαρβαρῶν κοινωνίαις, καὶ ἐνθα δὲν
 ἐμορφώθη διανοητικὴ τάξις ὅπως οὐκ εὔρει, οἱ ἄν-
 θρωποι εὐρίσκουσι πλεῖον ἐγγύησιν τῆς προσωπι-
 κῆς τῶν ἐλευθερίας εἰς ἕνα μόνον, ἡ δὲ κοινωνία δύ-
 νεται νὰ αὐξήσῃ καὶ νὰ προσδεύσῃ ὕλικῶς καὶ διανοη-
 τικῶς κατὰ λόγον τῆς ἐγκεφαλικῆς ἐτοιμότητος
 τῶν μελῶν αὐτῆς. Μέγα βεβιαίως ἀτύχημα διὰ τοὺς
 εἰς τοιαύτην θέσιν εὐρισκόμενους λαοὺς, ὅταν τὸν
 τίτον διαδέχεται Δομιτιανὸς καὶ τὸν Μάρκον Αὐρή-
 λιον Κόμμοδος· ἀλλ' ἡ ἱστορία ἀπέδειξεν ὅτι οἱ
 λαοὶ ἐφοβήθησαν πικρῶς ἄλλο τὴν ἀναρχίαν. Εἰ δὲ
 συμπέσῃ καὶ ὁ ἀπόλυτος Μονάρχης εἶναι πεπολι-
 τισμένος καὶ διανοητικῶς ὅπως οὐκ ἀνεπτυγμένος, ἡ
 ἐγγύησις αὕτη αὐξάνει ἔτι μάλλον· οὐχ ἥττον ἐ-
 νίοτε καὶ τυραννοὶ βαρβαροὶ λαῶν βαρβαρῶν ἐστή-
 ριξαν τὴν προσωπικὴν ἐλευθερίαν, τρησάντες τὴν
 τάξιν καὶ ἀσφάλειαν, ὥστε νὰ προσδεύσῃ ὅπως οὐκ
 ἡ κοινωνία· ἄνευ τάξεως καὶ ἀσφαλείας, ἐλευθερία
 δὲν ὑπάρχει· ἐλευθερία εἶναι ἡ τάξις, λέγει ὁ Mi-
 chel Chevalier ἐν ταῖς περὶ ἐλευθερίας τοῦ ἐμπο-

ρίου ἐπιστολαῖς του. Παράδειγμα δὲ ἔστω ἡ καθ' ἡ-
 μᾶς τῆς Αἰγύπτου κατάστασις, ἐνθα ὁ Μεχμετ-Ἀλῆς
 κατάρθρωσε ὅπως οὐκ τὴν προαγωγὴν καὶ εὐημερίαν
 τοῦ λαοῦ του, τοῦ εἰς τὴν ἐσχάτην βαρβαρότητα
 κειμένου ἔνεκεν πολυειδῶν ἄλλων περιστάσεων. Ὁ δὲ
 Φάαρις τῆς Ἡπείρου, ὁ ἀπληστος καὶ ἄγριος τυ-
 ραννος Ἀλῆ-Πασσᾶς, ἠδίκηε μὲν καὶ ἐτυράννει, ἀλλ'
 ἀνεχάτιζε τὰς ἀδικίας καὶ τυραννίας πολλῶν ἄλ-
 λων τῆς δεσποζούσης τάξεως τῶν Μωαμεθικῶν. Ἐ-
 λεγεν οὗτος τινὲ τῶν Ἰωαννικῶν κατὰ τὸ 1817·
 » διὰ τί οἱ τέσσαρες ἀδελφοὶ σου ἔμειναν εἰς τὰ ξένα
 » καὶ δὲν ἦλθον νὰ ἐγκατασταθῶσι ἐν τῇ πατρίδι
 » τῶν; ἐγὼ οὐδόλως διακρίνω ὑμᾶς ἀπὸ τῶν Τούρ-
 » κων· ἐὰν φορολογῶ τοὺς ὑπηκόους μου μισθοδοτῶ
 » ἀπὸ τῆς φορολογίας ταύτης καὶ φύλακας αὐτῶν
 » φορτωμένοι χρυσὸν μεταβαίνετε καθ' ἐκάστην ἀπὸ
 » Ἰωαννίνων εἰς Κέρκυραν διὰ τὸ ἐμπορίον σας, καὶ
 » οὐδέποτε ἐληστεύθητε, καὶ πάντες ὁμολογοῦσι
 » τὴν ἀλήθειαν ταύτην.»

Ὁ πολιτισμὸς ἔχει τοὺς βαθμοὺς του καθὼς καὶ
 ἡ βαρβαρότης· ἵνα εὖρη ὁ λαὸς ἐγγύησιν τῆς προσω-
 πικῆς του ἐλευθερίας, ἵνα ἐπιτύχῃ δηλαδὴ τὴν κα-
 λουμένην πολιτικὴν ἐλευθερίαν, ἀνάγκη νὰ μορφωθῇ
 ἐν τῇ κοινωνίᾳ τάξις διανοητικὴ εὐρεῖα· ἡ δὲ τάξις
 αὕτη ἀποτελεῖ τὸν διανοητικὸν πολιτισμὸν, ὅστις
 βεβιαίως κείται πολὺ ὑπεράνω τοῦ βιομηχανικοῦ πο-
 λιτισμοῦ. Τὸν διανοητικὸν πολιτισμὸν ἐννοεῖ ἀναν-
 τιστῶς ὁ John-Stuart-Mill ὅταν ῥητῶς ἀπο-
 φανταῖ ἐν τῷ περὶ ἀντιπροσωπικῆς πολιτείας συγ-
 γράμματι αὐτοῦ, ὅτι ἵνα στηριχθῇ καὶ ἐφαρμοσθῇ
 καὶ τὴν ἐλευθερίαν ἐγγυηθῇ ἡ ἀντιπροσωπικὴ πολι-
 τεία, ἀπαιτεῖται πολιτισμὸς. Ὁ δὲ φιλόανθρωπος καὶ
 εὐλαβὴς φιλελεύθερος Benjamin-Constant διὰ
 τὸν εἰρημένον λόγον ἠθέλησε νὰ μετριάσῃ τὸ σύν-
 ταγμα τῆς πολιτείας τῆς Βασιλείας ἀναλόγως τοῦ
 πολιτισμοῦ τῶν κατοίκων αὐτῆς. Ἀνεξαρτήτου τῆς
 χώρας ταύτης καταστάσεως, ὁ ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ἀ-
 πελευθερώσεως Δὲν-Πέτρος ὁ Α' κατὰ τὸ 1825 ἐ-
 ζήτησε παρὰ τοῦ εἰρημένου πολιτειολόγου σύνταγμα
 ἀνάλογον τῷ πολιτισμῷ τῶν κατοίκων. Ὁ δὲ Ben-
 jamin-Constant, θεωρήσας ὅτι οὗτοι καὶ τοὶ χρι-
 στιανοὶ καὶ ὑπὸ χριστιανῶν ἀνέκχθεν κυβερνηθέντες,
 δὲν εἶχον εἰσέτι τὸν ἀναγκαῖον πολιτισμὸν πρὸς ἀ-
 κριβῆ ἐφαρμογὴν τοῦ ἀντιπροσωπικοῦ συστήματος,
 ἐνόμισεν ἀναγκαῖον νὰ προσθέσῃ πρὸς ταῖς λοιπαῖς
 ἐξουσίαις καὶ τὴν ἐπικραστικὴν ἐξουσίαν (pouvoir
 modérateur) πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξου-
 σίας καὶ στερεώσιν τῆς μοναρχίας· συνέστησε δη-
 λαδὴ σῶμα διοριζόμενον παρὰ τοῦ Μονάρχου, ὅπως
 τὸ ὑπουργεῖον δικάζῃ καὶ τὰς εὐθύναις αὐτοῦ ἐλέγ-
 χει· οὐχ ἥττον οἱ παρὰ τοῦ ἀκρίτου λαοῦ ἐκλεγό-
 μενοι βουλευταὶ ἀντὶ ἐγγυητῶν τῆς ἐλευθερίας τυ-
 ραννικοὶ κατέστησαν. Ἐμπορευόμενοι οὗτοι τὰς δη-
 μοσιους θέσεις ἠύξησαν τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν δεκα-
 πλασίως τῶν ἐν ταῖς εὐνομουμέναις χώραις τῆς Εὐ-
 ρώπης ὑπαρχουσῶν, ἵνα κατατάξωσι τοὺς ψηφοθῆ-
 ρας καὶ τοὺς οἰκείους τῶν· καὶ οὕτως ἀντὶ σοφῶν
 ἀσόφους, ἀντὶ δὲ τιμίων ἀτίμους εἰς τὴν κοινωνίαν
 ἀνύψωσαν, καὶ ἐπομένως εἰς τὴν διαφθορὰν τῶν ἡ-

θῶν τοῦ ἀτυχοῦς λαοῦ ἠλιθίως εἰργάσθησαν ἔθεσαν πρὸς τοῦτοις εἰς ἀποστρατεῖαν οὐκ ὀλίγους ἐκ τῶν δυναμένων εἶναι νὰ ὑπηρετήσωσι, νόμον πρὸς τούτω συντάξαντες, ὅπως προοιδοῦσιν τοὺς οἰκίους καὶ συγγενεῖς των, καὶ τρέφονται οὕτως οὐκ ὀλίγοι ἀνηροὶ ὑπὸ τῆς φορολογίας, τούτεστι τῆς συνεισφοράς τοῦ ἠλιθίου λαοῦ. Οἱ ἄνθρωποι τῆς ἀνωτέρας τάξεως, μὴ ἐννοοῦντες τὴν μέσην ὁδὸν, ὡς ὠνόμαζε τὴν ἐλευθερίαν ὁ Ἀρίστιππος (παρὰ Ξενοφῶντι), διετέλουν κρατοῦντες ἢ κρατούμενοι, τούτεστι τυραννοῦντες ἢ τυραννούμενοι. Πολιτικὴν δὲ ἐνόμιζον πᾶσαν χυδαίαν καὶ ἀγοραῖαν βραδουργίαν δι' ἧς ἠδύναντο νὰ ἀναβῶσιν εἰς τὴν βουλευτικὴν ἔδραν, λείχοντες χαμερπῶς τῆς κοινωνίας καὶ αὐτὴν τὴν δυσώδη ἀμάρτην πολιτικὴν δὲ δεξιότητα πᾶσαν ἀγενομένη μηχανορραφίαν, δι' ἧς ἠδύναντο νὰ καταβάλωσι τοὺς ἀντιπάλους των πολιτικὴν δὲ σύνοσον τὴν κατάλυσιν τοῦ νόμου ὑπὲρ τῶν ἀμαρτωλῶν συνεταίρων καὶ συμπατριαστῶν των καὶ πολιτικὴν ἱκανότητα τὴν εἰς τὸ ὑπουργεῖον εἰσπῆδῆσιν διὰ παντὸς μέσου, καὶ τοὶ ἀμαθεῖς κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον καὶ πέραν τῆς βίβης των ἀγνοοῦντες τί γίγνεται. Ταῦτα τὴν τὴν βυρπάραν πολιτικὴν μετιόντες ὡς ἐμβροθεῖς πολιτικοὶ κορωνιδῶντες καὶ μεγαλαυχῶντες ἐδάδιζον εἰς τὸ βουλευτήριον, ὅπερ πηγὴν ἀγυρτίας καὶ τυραννίας ἀντὶ ἀληθοῦς ἐλευθερίας κατέστησαν οἱ αὐτοχειροτόνητοι οὗτοι πολιτικοὶ καὶ κυρμευτοὶ ἄρχοντες, ὡς ὠνόμαζε τοὺς τοιοῦτους ὁ Σακράτης τὰς δὲ εἰλικρινεῖς παρατηρήσεις ἐπὶ τοιαύτης συνταγματικῆς ἀθλιότητος τιμῶν τινῶν πολιτῶν, ὡς σχολαστικὰς θεωρίας κατέκριναν καὶ διὰ τῶν ποταπῶν ὀργάνων των ὕβρεις καὶ συκοφαντίας κατ' αὐτῶν ἐξηκόντιζον. Ὁ δὲ ἄκριτος καὶ μωρὸς λαὸς ἀνηλεῶς φορολογούμενος ἔτρεφεν ἀπὸ τῶν ἰδρωτῶν αὐτοῦ οὐκ ὀλίγους ἀργούς, ἀνωφελεῖς ἀνθρώπους, τῶν νόμων παραβάτας καὶ τῆς κοινωνικῆς τάξεως ἐκάστοτε ἀνατροπεῖς. Τοιοῦτων ὄντων τῶν πραγμάτων τοῦ κράτους καὶ τοῦ λαοῦ πιεζομένου ὑπὸ ἀνοσιῶν ὀχλοκόπων, ἠναγκάσθη Δὸν-Πέτρος ὁ Β', ὁ παρὰ πάντων ἐγκωμιαζόμενος διὰ τὰς ἀρετὰς του, νὰ ἐπιτρέψῃ τῷ ὑπουργεῖῳ αὐτοῦ ὅπως ἐπεμβαίη εἰς τὰς βουλευτικὰς ἐκλογὰς ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ προλαμβάνῃ τὰς ἀταξίας καὶ δολοφονίας, τὰς ἔνεκεν τοῦ ἐκλογικοῦ καταστρεπτικοῦ ἀγῶνος γιγνομένας, νὰ καταστήσῃ τοὺς βουλευτὰς ἥττον ἀπαιτητικούς, ἠπιωτέραν ἐπομένως τὴν συνταγματικὴν ταύτην τυραννίαν, μικροτέραν τὴν ἐκ τῆς δημοκρατίας προκύπτουσαν διαφθορὰν τῶν ἠθῶν καὶ ἥττον κακοδαίμονα τὸν ἀτυχῆ λαὸν ἐργατικῶν τάξεων. Ταῦτα δύναται τις νὰ συμπεράνῃ ἐκ τῶν μνημονευομένων ὑπὸ τοῦ σοφοῦ περιηγητοῦ Bates ἐν τῇ Ἐπιθεωρήσει τῶν δύο Κόσμων (juin 1863) ἐνθα ῥητῶς λέγει, περὶ τῶν ἐπεμβάσεων τοῦ ὑπουργείου ἐν ταῖς ἐκλογαῖς, ἅμα δὲ ἐγκωμιάζει τὴν ἀρετὴν καὶ ἀγαθότητα τοῦ Μονάρχου. Εἰσὶ δὲ καὶ τινες σοφισταί, οἵτινες ἐννοοῦν μὲν τὴν ἀθλίαν ταύτην κατάστασιν τῆς συνταγματικῆς πορείας, ἀλλ' εὐρίσκοντες ἐν αὐτῇ τὸ ἴδιον συμφέρον, δικαιολογοῦσιν αὐτὴν σοφιστικῶς καὶ ἄλλων χωρῶν τὴν αὐτὴν ἀθλιότητα ἀναφέρον-

τες. Τὸ δὲ γελοῖον καὶ βάνκυσον τοῦτο δικαιολόγημα ὁμοιάζει καθ' ὅλα πρὸς τὸ τοῦ ἡμετέρου σοφιστοῦ Πολυκράτους τοῦ Ἀθηναίου, ὅστις τετρακόσια ὡς ἔγγιστα ἔτη π. Χ. γράφων ἐγκωμίον Βουσίριδος τοῦ Τυράννου, καὶ μὴ δυνάμενος νὰ δικαιολογήσῃ ἄλλως πῶς τὰς ζενοκτονίας καὶ λοιπὰς στυγεράς πράξεις τοῦ θηριώδους ἐκείνου ἀνθρώπου, ἀνέφερον ἐν τῷ ἐγκωμίῳ καὶ ἄλλους παρόμοια διαπράξαντας. Ἐὰν ὁ Benjamin-Constant ἐγίνωσκε κάλλιον τὸν διανοητικὸν πολιτισμὸν τοῦ λαοῦ ἐκείνου, ἤθελε συμβουλεύσει σύνταγμα πολιτείας ἀνάλογον τῷ πολιτισμῷ τῶν κατοίκων τῆς Βρασιλίας, μέτριον δηλαδὴ, καὶ οὐχὶ κοινοβουλευτικὸν (gouvernement parlementaire), καὶ οὕτως ἤθελεν ἐμποδίσαι τὴν ὑποδούλωσιν τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας εἰς τὴν νομοθετικὴν, καὶ τὴν ἐγκαθίδρυσιν ἐπομένως βαρβάρου πολυτυραννίας. Καὶ τίς ἠδύνατό ποτε νὰ ὑποθέσῃ, ὅτι οἱ ἡμιβάρβαροι βουλευταὶ τῆς χώρας ἐκείνης ἤθελον γνωρίζει τὴν θαυμασίαν ἐκείνην βῆσιν ἐν τοῖς πολιτικοῖς τοῦ ἡμετέρου Ἀριστοτέλους; Ἡ μὲν γὰρ πολιτεία τάξις ἀρχῶν ἐστὶ ὡς λέγει οὗτος, ὅπερ σημαίνει, ὅτι ἐν τῇ καλῶς συντεταγμένῃ πολιτείᾳ καὶ τὴν ἐλευθερίαν ἐγγυωμένην, αἱ κυριώτεραι ἐξουσίαι ἦτοι ἀρχαί, ἦτε δικαστικὴ, νομοθετικὴ καὶ ἐκτελεστικὴ εἰσὶν ἀλλήλων ἀνεξάρτητοι. Οἱ δὲ βουλευταὶ τῆς Βρασιλίας ὑποχείριον ἔχοντες τὸ ὑπουργεῖον, τούτεστι τὴν ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν, τὴν ἐκ τῶν βυρπαρῶν σπλάγγων των ἐκπορευομένην, κατέστησαν τὴν πολιτείαν οὐχὶ τάξιν ἀλλ' ἀταξίαν ἀρχῶν. Δὸν-Πέτρος ὁ Β' ἠναγκάσθη, ὡς ἐβρέθη, νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν ἐπέμβασιν, διότι οἱ ἐκλεγόμενοι δημοκόποι διὰ τῆς ἰσχύος των ἐπὶ τοῦ ὑπουργείου ἤθελον νὰ ἐπιτύχωσι τὰς ἀρχὰς τῶν ἐπαρχιῶν ὅλων παρ' αὐτῶν ἐξηρητημένους, καὶ δι' αὐτῶν ἀποκλειστικὴν ἐπιβροήν, καὶ νὰ κατασταθῶσιν οὕτως ἰσόβιοι βουλευταί, τοπάρχαι καὶ τυραννίσκοι. Ἡδυνήθη μὲν μέχρι τοῦδε ὁ Μονάρχης νὰ προλάβῃ τὴν μεθάρμοσιν τῆς συνταγματικῆς μοναρχίας εἰς δημοκρατίαν δυνάμει τοῦ θρησκευματος, ὅπερ κέντηται τὸ αὐτὸ μετὰ τῶν ὑπηκόων του, καὶ τῆς ἐπικραστικῆς ἐξουσίας, ἀλλὰ δὲν κατόρθωσε νὰ καταστήσῃ τὸ πολίτευμα εἰλικρινῶς ἐγγυώμενον τὴν ἐλευθερίαν, ἀποσοδῶν τὸ κοινοβουλευτικὸν σύστημα, ἢ τοῦλάχιστον ἐπιβάλλων τάξιν ἐν αὐτῷ φοβεῖται, ὡς φαίνεται, μὴ οἱ δημογῶγοι, οἱ διὰ τοῦ συστήματος τούτου τὰ ὑλικά καὶ ἠθικά των συμφέροντα ἐπιτυγχάνοντες, ὡφελοῦμενοι ἐκ τῆς ἀκρισίας τῆς βιομηχανικῆς καὶ γεωργικῆς τάξεως, καὶ τὸν στρατὸν (οὗτινος ἡ πειθαρχία εἶναι ὅπως οὖν μετέωρος) διὰ τῆς ἐλπίδος προδοσιασμῶν διαβουκολοῦντες, κατορθώσωσι τὴν ἀνατροπὴν τῆς Μοναρχίας καὶ τὴν τοῦ κράτους τελείαν παράλυσιν. Φοβεῖται δὲ τόσῳ μᾶλλον καθ' ὅσον δὲν ἔλειψαν πώποτε αἱ διπλωματικαὶ βραδουργίαι τῶν διαμαρτυρομένων κρατῶν, ὅπως ἐμποδίσωσι τὴν διὰ τῆς τάξεως κραταίωσιν, πρῶτον, καὶ τὴν ἐν τῇ ἐνότῃ ἰσχύϊ τῆς Βρασιλίας, κράτους καθαρῶς καθολικοῦ (catholique), ὅπερ ἰσχυρὸν γενόμενον δύναται νὰ καταστῇ σεβαστὸς σύμμαχος ἄλλων καθο-

λικῶν κρατῶν, καὶ νὰ παραβλάψῃ οὕτω τὰ συμπεριλαμβανόμενα τῆς Ἀμερικανικῆς συμπολιτείας ἰδίως, καὶ τῆς Ἀγγλίας αὐτῆς. Δὲν λησμονεῖ Δὸν-Πέτρος ὁ Β' ὅτι τὰ καθολικὰ κράτη τὰ ἀποκρούσαντα τὴν Ἰσπανικὴν κυριαρχίαν, διὰ τῆς διπλωματικῆς ἐνεργείας τοῦ Γεωργίου Κάνιγγος, προὔτιμησαν, ὡς μὴ ὠφειλον, τὴν δημοκρατίαν ἀντὶ τῆς Μοναρχίας. Ὁ Chateaubriand ἀναλύων κατὰ τὸ 1826 τὸν λόγον ἐν τῷ κοινοβουλίῳ τοῦ Γεωργίου Κάνιγγος (Mélanges politiques) καὶ ἐλέγχων τὴν ἐξωτερικὴν πολιτικὴν τοῦ εὐφυοῦς ἐκείνου ὑπουργοῦ τῆς Μεγάλης Βρετανίας, εὐρίσκει ὅτι τὸ φιλελεύθερον πνεῦμα τῆς Ἀγγλίας ἐπιζητεῖ ἐν μὲν τῷ Μεξικῷ τὴν ἐλευθερίαν, ἐν Αὐστρίᾳ τὸν ἀπολυτισμὸν καὶ ἐν Ἀθήναις le turban. Ἐχεῖ δὲ ὁ Δὸν-Πέτρος πρὸ ὀφθαλμῶν τὴν οἰκτρὰν κατάστασιν τῶν καθολικῶν χωρῶν μετὰ τὴν ἐγκαθίδρυσιν τῆς δημοκρατίας. Ἐν μὲν τῷ Μεξικῷ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ 1823, καθ' ἣν ὁ πρόεδρος τῆς Συνελεύσεως Vittoria ὄργάνισε τὸ Μεξικὸν κατὰ τὸ πολίτευμα καὶ τοὺς θεσμοὺς τῆς Ἀμερικανικῆς δημοσπονδίας, ἡ ἀταξία ἐπεκράτησεν, αἱ δὲ φατρίαι κτεσπάραζον τὴν ἀτυχῆ ταύτην χώραν καὶ τοιαύτη τῶντι ὑπῆρξεν ἡ ἀναρχία, ὥστε εἰς διάστημα τριάκοντα ἐτῶν, ἀπὸ τοῦ προέδρου Pedroza καὶ Guerrero μέχρι τοῦ Miramont καὶ Juarez, ἐβδομήκοντα πέντε ἀνέβησαν εἰς τὴν προεδρείαν πάντες δὲ οὐχὶ νομίμως καὶ ἡσύχως, ἀλλὰ δι' ἐμφυλίων σπαραγμῶν, στάσεων καὶ διαδηλώσεων (Pronunziamento). Ἐν δὲ τῇ Βολιβίᾳ πρὸ δύο ἐτῶν συνέβησαν ἐπανειλημμένως τρεῖς ἐπαναστάσεις, καὶ ὁ πρόεδρος Maligorejo ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ ἀπὸ τοῦ Πάζ, ὅπερ οἱ ἐπαναστάται ἐλεηλάτησαν. Ἐν δὲ τῇ Περουβιανῇ τὰ λαμπρὰ Μέγαρα τῆς Λίμης διὰ τῶν συνεχῶν ἐπαναστάσεων κατηρειπώθησαν καὶ πρὸ δύο ἐτῶν εἶναι ὁ ἀντιπρόεδρος στρατηγὸς Cansero ἐφυγεν ἀπὸ τῆς πρωτεύουσας καὶ ἠνώθη μετὰ τῶν ἐπαναστατῶν. Ἐμκίοναμεν τὴν σημείωσιν ταύτην παρενείραντες τὰ κατὰ τὰς δημοκρατούμενας χώρας τῆς Ἀμερικῆς, ὅπως εἶναι μᾶλλον κατάδηλον γίνῃ τὸ πνεῦμα τοῦ μαθήματος. Διὰ τῆς ἠλικιωτίδος ταύτης ἱστορίας ἐκ τῶν ὑστέρων στηρίζεται ἢ ἐκ τῶν προτέρων, διὰ τῆς τοῦ ἀνθρώπου φυσικῆς ἱστορίας στηριχθεῖσα ἰδέα, περὶ τῆς μέσης ἦτοι διανοητικῆς μοίρας, τῆς μόνης δυναμένης νὰ σώσῃ καὶ ἀνεξαρτησίαν καὶ ἐλευθερίαν, τῆς δὲ κοινωνίας τὴν πρῶτον καὶ εὐδαιμονίαν νὰ κατηρθώσῃ συνάγεται τῶντι ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅτι δὲν εἶναι κυρίως τὸ πολίτευμα, ὅπερ ἐγγυᾶται τὴν ἐλευθερίαν, ἀλλὰ τάξις ἀνθρώπων ἐννοούντων τὴν ἐλευθερίαν. Τὸ αὐτὸ πολίτευμα καὶ οἱ αὐτοὶ θεσμοὶ διέπουν τὴν τε Ἀμερικανικὴν συμπολιτείαν καθὼς καὶ τὰ λοιπὰ δημοκρατούμενα κράτη ἀλλὰ ἐν τῇ δημοσπονδίᾳ, καὶ κατὰ τὴν ἐπανάστασιν αὐτὴν τὴν γενομένην πρὸς ἀνατροπὴν τῆς Ἀγγλικῆς κυριαρχίας, ὁ Οὐάσιγκτων ἀπῆντησε μὲν οὐκ ὀλίγους σοφιστὰς καὶ δημογῶγους ζητοῦντας πολίτευμα ὅλως ἀναρχικόν, καὶ ἀντιτασσόμενος μάλιστα αὐτοῖς ἀπόλεσεν ἐν μέρει τὴν δημοτικότητά του, εὗρεν ὁμῶς καὶ οὐ μικρὰν διανοητικὴν μοῖραν τὴν ὑποστη-

ρίξασαν αὐτὸν, ὥστε ὡς ἦρας θεωρεῖται καὶ ὡς ἡμίθεος λατρεύεται παρὰ πάντων τῶν κατοίκων αὐτῆς. Ἡδὴ δὲ πληθὺς ἐπιστημόνων, ἀποτελοῦσα εὐραϊκὰ φυσικοῖστορικὰ ἐπιστήμαις, ἀποτελοῦσα εὐραϊκὰν διανοητικὴν μοῖραν, στηρίζει τὴν πολιτείαν ὥστε, καὶ τοὶ τοῦ προέδρου, τοῦ ἀνωτάτου ἄρχοντος ὑπὸ τὸ βάρος δεινῆς κατηγορίας νῦν εὐρισκομένου, οὔτε ἐμφύλιοι σπαραγμοί, ἢ στάσεις ἢ κἀν ἀταξίαι συμβαίνουσιν, ἐνθ' εἰς τὰς λοιπὰς δημοκρατούμενας χώρας, ἢ κυβερνήσεις καθ' ἐκάστην ἀνατρέπεται δι' ἐμφυλίων σπαραγμῶν καὶ στάσεων. Ἐν τῇ χώρᾳ τῶν ἠνωμένων κρατῶν μετόκησεν Ἀγγλοσαξωνικὴ φυλὴ πολλὴν τὴν ἐγκεφαλικὴν ἐτοιμότητα κεκτημένη, καὶ μορφωμένη ἤδη ἔχουσαν διανοητικὴν τινα τάξιν, καλλιεργουσαν τὰς ἐπιστήμας καὶ ἀποτελοῦσαν οὕτω τὸν διανοητικὸν πολιτισμὸν ἐν δὲ ταῖς λοιπαῖς δημοκρατίαις, ἢ Ἰσπανικῇ φυλῇ δὲν ἔφερε τὰ αὐτὰ στοιχεῖα, ἀλλὰ ἡμιμάθειαν καὶ δὲν ἀπετέλεσε τάξιν διανοητικὴν ἀλλὰ τάξιν σοφιστῶν ἐκμεταλλευομένων τὴν εὐπιστίαν τῶν ἐργατικῶν τάξεων πρὸς ἴδιον συμφέρον καὶ ζημίαν τῶν γενικῶν συμφερόντων. Ἡ ἡμιμάθεια, μὴ ἀναπτύσσουσα ὁμαλῶς τὴν ἐγκεφαλικὴν ἐτοιμότητα καὶ μὴ διευθύνουσα τὴν κρίσιν εὐστόχως, γενεῖ τὴν σοφιστίαν ἢ μὲν τοῦ νοῦς διὰ τῆς ἀληθοῦς παιδείας ἀνάπτυξιν ἐπάγεται συνήθως τὴν μόρφωσιν τῆς καρδίας, τὴν εἰλικρινεῖαν καὶ ἀγνότητα τοῦ ἠθικοῦ χαρακτῆρος οἱ δὲ σοφισταί, οἱ τὴν ἀγυρτίαν ἐν τῇ πολιτικῇ μετερχόμενοι καὶ ἀπλῆν θεωρίαν τὴν ἀρετὴν νομίζοντες, ἐπιζητοῦσιν ἀφρόνους πολιτικὰς ἐλευθερίας, ἐνθα, ἔνεκεν τῆς ἐλλείψεως εὐρείας διανοητικῆς τάξεως, ἢ κοινωνία εἶναι ἀνεπίδεκτος τούτων, ἐπὶ μόνῳ τῷ σκοπῷ ἵνα ὦσιν αὐτοὶ ἐλεύθεροι ὅπως τυραννώσιν τὸν ἄκριτον λαόν. Τοιαύτην ἐννοοῦντες τὴν ἐλευθερίαν οἱ μετημφισμένοι οὗτοι δεσπότηται, ἐπιτυγχάνουσι μὲν ἐνίοτε τὴν τῆς φιλοχρηματίας καὶ φιλαρχίας των κόρσιν διὰ τῆς παραλύσεως καὶ κακοδαίμονίας τῆς κοινωνίας ὀλοκλήρου, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐν τοιαύτῃ παραλελυμένῃ κοινωνίᾳ ἐμπερόμενοι κακοδαίμονες καὶ αὐτοὶ καταντῶσιν, ἐν δὲ τῇ ἀκρισίᾳ των ἠλιθίως ἀναφώνουσι «ποῖος τὸ ἤθευρε.» Φαντάζονται τινες ὅτι πᾶσα κίνησις ἐν τῇ κοινωνίᾳ πρῶτον παράγει, ἀλλ' ἡ σοφιστικὴ κίνησις παρὶστησι, κίνησιν ὁμῶς δλεθρίαν. Ὁ σοφὸς τῆς Γερμανίας κοινωνιολόγος Riehl διορθῶ τῶντι ἐν τῇ κοινωνίᾳ δύο κυρίως στοιχεῖα, τὸ τῆς ἀντιστάσεως καὶ τὸ τῆς κινήσεως καὶ τὸ μὲν τῆς ἀντιστάσεως στοιχεῖον παρίστησιν ἢ τάξις τῶν γεωργῶν, τῶν ἀείποτε συμμορφωμένων μετὰ πάσης κοινωνικῆς καταστάσεως, καὶ ἢ τάξις τῶν εὐγενῶν (ἐν Γερμανίᾳ) τῶν ἐμμενόντων εἰς τὰς παραδόσεις καὶ τὰ τοῦ παρελθόντος δόγματα τὸ δὲ τῆς κινήσεως στοιχεῖον παρίστησιν ἢ μέση τάξις καὶ κυρίως ἢ διανοητικὴ (α') καὶ αὕτη μὲν κινῶσιν τὴν κοινωνίαν ὁμαλῶς καὶ ἐναρμονίως ἄγει αὐτὴν εἰς τὴν πρῶτον

(α) Βλ. τὴν ἀξιόλογον ἀνάλυσιν τῶν κοινωνιολογικῶν συγγραμμάτων τοῦ Riehl ὑπὸ τοῦ Lefayvre, Revue Contemporaine Tom. X. Αὐτὸ 1859.

καὶ εὐδαιμονίαν, ἐν ᾧ ἡ σοφιστεία, στοιχεῖον ἐπίσης κινήσεως, κινουσα τὴν κοινωνίαν ἀνωμάλως, ἀποτόμως καὶ μετὰ θορύβου φέρει αὐτὴν εἰς τὴν καχεξίαν καὶ τὸν μαρασμόν. Κατὰ τὸν ἀρχαῖον ἑλληνικὸν πολιτισμὸν, εὐαριθμοῦ οὐσης τῆς διανοητικῆς τάξεως, ἴσχυσε τὸ φιλοτάραχον τοῦτο στοιχεῖον ἐπὶ τοῦ ἀκρίτου πλήθους, καὶ οὕτως ὁ ψῆν τῆς σοφιστείας διέβρωσε τὸν ὑπερον τοῦ ἀνθους τῆς ἑλληνικῆς εὐφυΐας. Οἱ σοφισταὶ ἐν Ἀθήναις πάσαι ποτὲ διέστρεψαν τὸν νοῦν καὶ ἐνόθευσαν τὴν καρδίαν τοῦ Καλλίου καὶ Ἐρμογένους, τῶν ἐπιχαρίτων υἱῶν τοῦ πολυκτῆμονος καὶ παμπλουσίου Ἰππονίκου, καὶ ἀδελφῶν τῆς Εὐγενούς Δεινομάχης μητρὸς τοῦ Ἀλκιβιάδου. Οἱ σοφισταὶ κατέστρεψαν τὸν ἀρχαῖον ἑλληνισμόν.

Σημείωσις Β'.

Ἐθεωρήσαμεν ὡς αἰτίαν τῆς μὴ προόδου τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ καὶ τοῦ ὀλέθρου τοῦ ἑλληνισμοῦ αὐτοῦ, τὴν μὴ ἐγκαίρως συστηθεῖσαν μέσση ἤτοι διανοητικὴν τάξιν. Ὁ δὲ Liebig νομίζει ὅτι αἰτία τοῦτου ὑπῆρξεν ἡ δουλεία, οὕτως ἐκφραζόμενος (αὐτόθι σελ. 14) « Οὐδεμία χώρα, λέγει, ἐν τῇ ἀρχαίότητι ἦν ὡνεν, ἕνεκα τῆς κοινωνικῆς αὐτῆς καταστάσεως ἐν τῷ στενῷ συνδέσμῳ τῆς βιομηχανικῆς καὶ διανοητικῆς τάξεως, τὰς ἀναγκαίας περιστάσεις πρὸς γένεσιν τῶν ἐπιστημῶν, ὅσον ἡ Ἑλλάς μέχρι Περικλέους. Ἀλλ' ἡ Ἑλλάς συνέκειτο ἐκ πολιτειῶν σὺν δουλείᾳ (Etat à esclaves) καὶ ἡ δουλεία ὑπῆρξεν ἡ αἰτία, ἣτις ἔθεσεν ὄριόν τι ἀνυπερέβλητον εἰς τὸν ἑλληνικὸν πολιτισμόν. » Ἡμεῖς δὲ ἔθεωρήσαμεν ὡς αἰτίαν τοῦ ὀρίου τοῦ πολιτισμοῦ καὶ κυρίως τῆς ἐκπτώσεως τοῦ ἑλληνισμοῦ τὸ εὐαριθμὸν τῆς μέσης τάξεως, οὗ ἕνεκα παρετάθη ὁ Πελοποννησιακὸς πόλεμος, ὅστις ἔθεσεν ὄριον εἰς τὴν προαγωγὴν τοῦ πολιτισμοῦ. Ἡ διανοητικὴ τάξις δὲν ἠδύνατο νὰ γίνῃ πολυάριθμος σχετικῶς πρὸς τὸν ἑλληνικὸν πληθυσμόν, ἕνεκεν τῆς δυσκολίας τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ νόμου τῆς ἀνθρωπίνης ἐπιλογῆς, ὡς ἐκ τῶν μὴ γενομένων εἰσέτι οὐσιωδῶν ἐφευρέσεων καὶ τῆς μὴ ἀναπτύξεως τῶν ἰδεῶν διὰ τῶν φυσικοῖστορικῶν ἐπιστημῶν. Ἐὰν εἶχε μορφωθῆ εὐρυτέρα διανοητικὴ τάξις, ἡ δουλεία βαθμηδὸν ἤθελεν ἐξαλειφθῆ διὰ τῆς ἐπιδράσεως τῆς τάξεως ταύτης ἐπὶ τῶν λοιπῶν τάξεων τῆς κοινωνίας· ἡ δὲ πλάνη τοῦ Πλάτωνος καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἀριστοτέλους ἀνεχομένων τὴν δουλείαν ταχέως ἤθελε διασκεδασθῆ. Ὅθεν δι' ἡμᾶς δὲν ὑπῆρξεν ἡ δουλεία ἐν τοῖς ἐλευθεροῖς κράτεσιν ἢ αἰτία τῆς μὴ προαγωγῆς τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς ἐκπτώσεως τοῦ ἑλληνισμοῦ αὐτοῦ, ἀλλὰ ἡ μὴ μορφωθείσα κρίσις εἰς ἀριθμὸν ἀνθρώπων ἀνάλογον τοῦ πληθυσμοῦ, δυναμένων νὰ σταθμίσωσι τὰ γενικὰ συμφέροντα καὶ νὰ ἀναχαιτίσωσιν οἷαν δῆποτε ἐσωτερικὴν καὶ ἐξωτερικὴν ἐπιβλαβὴ ἐπίδρασιν. Τὸ ὄνομα τοῦ μεγαλοφυοῦς προέδρου τῆς ἐν Μονάχῳ Ἀκαδημίας ἐμπνέει ἡμῖν μέγαν σεβασμόν, ἀλλ' ἐκπληρούμεν ἐπιστημονικὸν καθῆκον ἀντιτασσόμενοι εἰς τὴν ἰδέαν αὐτοῦ περὶ τῆς αἰτίας τῶν ὀρίων τοῦ

ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ. Ὅτι ὁ ἑλληνικὸς πολιτισμὸς δὲν προήχθη, ἕνεκεν τῆς ἀκρισίας τῶν πλείστων μελῶν τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας, εἶναι ἀλήθεια ἀπορρέουσα ἐκ τῶν ἱστορικῶν δεδομένων, ἐξ ὧν τινα διὰ βραχείων, ὡς ἐκ τῶν ὀρίων τοῦ δευτέρου μαθήματος, διεξήλαθμεν. Πιστεύομεν δὲ ὅτι εὐεργετοῦμεν τὸν ἀναγεννώμενον ἑλληνισμόν στηρίζοντες τὴν ἀλήθειαν ταύτην· θέλει δὲ βεβαιωθῆ περὶ τῶν εἰρημένων, ὅστις θελήσει νὰ εἰσδύσῃ ἐν τῷ πνεύματι τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας. Ὅταν δὲ ἐξετάσῃ τὰς καθ' ἡμᾶς κοινωνίας θέλει πεισθῆ, ὅτι ἐνθα ἡ μέση ἤτοι διανοητικὴ τάξις εἶναι εὐαριθμὸς, ἢ ἀνωτέρα ἢ εἰς τὰ τῆς πολιτείας ἀναμιγνυομένη, ὀδηγομένη μόνον ὑπὸ τῶν παθῶν τῆς καὶ ὑπὸ τῶν κακῶς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐννοουμένων ἰδίων συμφερόντων αὐτῆς, ἀνατρέπει ἐκάστοτε τὰ καθεστῶτα, γενᾶ τὴν ἀναρχίαν, καὶ ἐπομένως θέτει φραγμὸν εἰς τὴν πρόοδον τοῦ πολιτισμοῦ, καὶ τὸν ὀλεθρον αὐτὸν φέρει τῆς κοινωνίας. Ἐν τοιαύταις κοινωνίαις οἱ σοφισταὶ καὶ πολιτικοὶ ἀγύρται, οἱ ἀπὸ τῆς ἀνωτέρας τάξεως συνήθως ἀπορρέοντες, φοβούμενοι μὴ, φωτιζομένων τῶν βιομηχανικῶν τάξεων, ἀπολέσωσι τὴν διὰ τῆς ἀγυρτίας καὶ ὀχλοκοπίας ἐπιβρόχην καὶ ὑπεροχὴν των, τὰ ἀγὰ εὐρώστου διανοίας προϊόντα, τὰς ἀνακαλυπτομένας, δηλαδὴ πρακτικὰς ἀληθείας παρὰ τῆς εὐαριθμοῦ διανοητικῆς τάξεως, ὡς ἀγόνους θεωρίας διασύρουσι, καὶ τοὶ τὴν ἀληθῆ σημασίαν τῆς λέξεως ἀγνοοῦντες· ἵνα δὲ ἀφαιρέσωσι πάντα σεβασμόν πρὸς τὰ μέλη τῆς τάξεως ταύτης ἐκ μέρους τῶν βιομηχανικῶν τάξεων, τοὺς γεννήτορας καὶ διαδίδοντας τὰς ἀληθείας ταύτας, ὡς λογοκλόπους συκοφαντοῦσι, καὶ ὡς τοιοῦτους ἀνευ τινὸς ἀποδείξεως εἰς τὸ ἀκρίτον καὶ εὐπιστον πλῆθος καταγγέλλουσι. Ἀνεφέραμεν διὰ συντόμωσιν ἐκ τῆς Γαλλικῆς ἱστορίας ὀλίγα τινὰ, ἵνα ἀποδείξωμεν, ὅτι ἡ πιέζουσα τὴν βιομηχανικὴν τάξιν δεσπόζουσα ἀνωτέρα τάξις κατεδίωκε τὴν διανοητικὴν, ἀλλὰ ἵνα ὑποστηρίξωμεν τὴν πολιτικὴν ἰδέαν τῆς διανοητικῆς τάξεως καὶ ὅτι αὕτη ἡ τάξις σώζει τὴν κοινωνίαν στηρίζουσα τὴν ἀνεξαρτησίαν καὶ ἀληθῆ ἐλευθερίαν κατεφύγαμεν πρῶτοι ἡμεῖς εἰς τὴν φυσικὴν ἱστορίαν ἐν γένει καὶ ἰδίως εἰς τὴν τοῦ ἀνθρώπου, λαθόντες τὸ ἐνδόσιμον παρὰ τοῦ Tartivel. Ὁ σοφὸς οὗτος ἱατρὸς ἐκθέτων τὰς πέρυσσι γενομένας συζητήσεις ἐν τῇ ἀνθρωπολογικῇ ἐταιρίᾳ τῶν Παρισίων περὶ τὴν συγκριτικὴν φυσιολογίαν τῆς διανοίας, ἀποφαίνεται ὅτι ἡ φυσικὴ ἱστορία, καὶ ἰδίως ἡ ἀνθρωπολογία, προώρισται ἵνα ἐπενεργήσῃ ἀποτελεσματικῶς ἐπὶ τῶν ἠθικῶν καὶ πολιτικῶν ἐπιστημῶν.